

A Vasárnapi Ujság hetenként egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj július-decemberig, azaz: 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton a Politikai Ujdonságokkal együtt 4 ft. pp. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-bivatalához (egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Az építészet csudaművei.

Az ember műveiben örökíti meg magát, ezek által lesz halhatatlan. És ez mint egyesekre, úgy egész nemzetekre nézve is áll. Nemzetek enyésztek el a föld színéről, melyeknek neve azonban még most is él nemcsak holt betűkben a történet lapjain, hanem azon élő emlékekben, melyek egykori lakhelyeiken emelkednek, és melyek olly hathatósan emlékeztetik a mai kor fiát, hogy ott egy nép, egy nemzet van eltemetve, melynek világra szóló volt egykor hatalma s magas fokra fejlődött műveltsége.

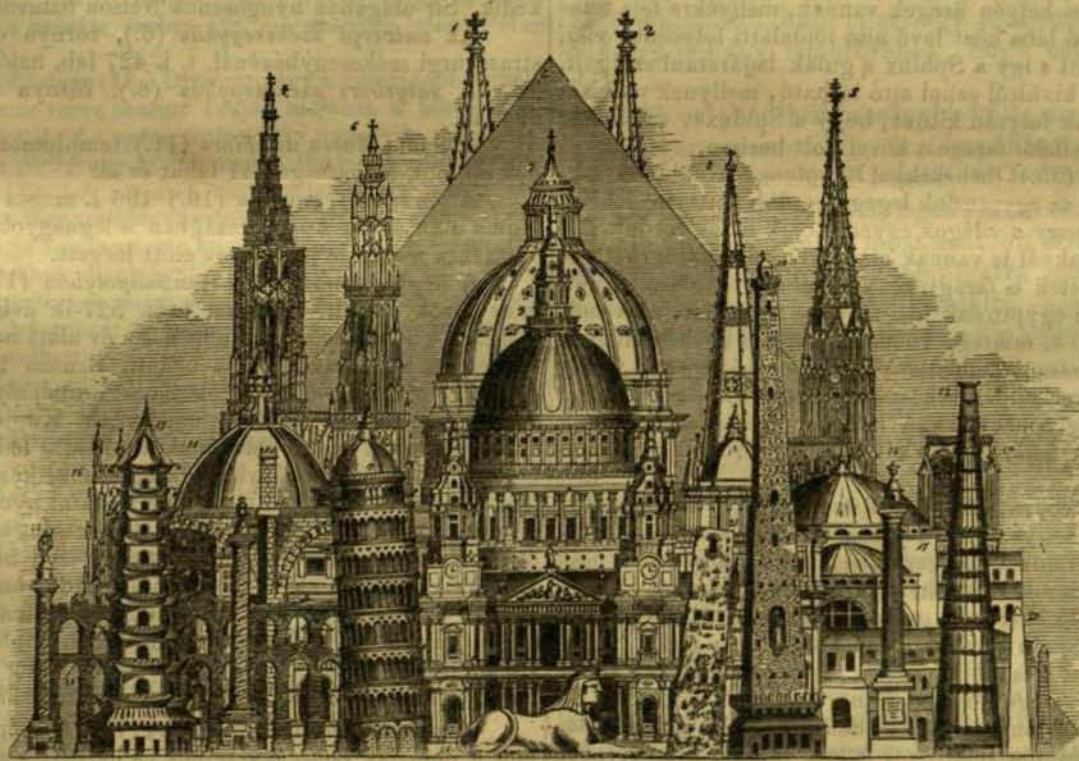
Nem csuda, hogy annyi magasztalója akad a régi kornak; hátrahagyott s kivált építészeti műemlékeiből ítélve valóban nagy volt az, mind a hadi tettekben, mind a béke műveiben, mind pedig a hatalom tényeiben. De midőn a régi kornak elismeréssel áldozunk: nem szabad igaztalanok lenni a későbbi korhoz és a jelenhez sem. És ha a régi és korábbi idők építészeti műemlékeit összehasonlítjuk, a régi művek nagyszerűségben tán fölébb állnak, de az újabbak több művészetet, műveltséget árulnak el, mi képünkön első pillanatra is látható.

De nagyobb meggyőződés okáért nézzük az e képen felmutatott tárgyakat közelebbről.

Észak-Afrikában a Nil folyó partján, mely mintegy 4000 évvel ezelőtt isteni tiszteletben részesült, mint jelenleg Keletindiaiban az Indus és Gangesz szent folyók; mondjuk, a Nil partján Kairótól lefelé haladva Raudah sziget irányában a bal parton terül Gizeh nevű falu. Ettől mintegy kétórnyi távolságra hegylánc emelkedik, melytől kezdődik a gizehi fensík. E fensíken áll három gúla (pyramis), az úgynevezett Cheops, Cephren és Myzerin gúljaja, melyek közül az első legnagyobb, a második kisebb, a harmadik legkisebb.

A gizehi legnagyobb gúla, (3.) mely fölfelé fokozatosan mindig kisebb-

bedő, 203 lépcsőből áll; úgy hogy a legalsó a fonsík sziklájába van vágva, mintegy 7—8 ujjnyira. Minden egy lépcső magassága négy láb. Maga az alapul szolgáló szikla 100 láb magasan áll a Nil vize fölött. A gúla magassága jelenleg 428 láb, 3 ujj, de egykor magasabb volt, mert tetejéből már legalább két réteg lépcső hiányzik, így hogy ha a sziklába vágott alapot is hozzá vesszük, magassága egykor 450 láb volt. A tetején 32 négyszeg lábtér van; de azért a gúla messziről csucosnak látszik. Alapjának rendszeres négyszegalakja van, melynek körülete $716\frac{1}{2}$ láb hosszú. — Az egész gúla tömege 1,444,664 köb ölet tesz, úgy hogy, ha abból 24 láb magas, s 6 láb széles falat akarunk építeni, e fal 90 német mérföld hosszú lenne. Mi a mi legnagyobb épületünk e tömeghez képest! — A mészkövet, melyből áll, a Nil túl partján a thorrhái kőbányákból vágják. Ennek falára számtalan látogató neve van fölírva, ezek közt olvasható Ptolomaeusé, Augustusé és Achorisé stb.; két kőoszlop pedig azt jelenti, hogy a bányát Ahmosis király nyitá meg, mintegy 1825. évvel Krisztus előtt. A nagy gúla minden köve kifaragott szabályos köb-alakkal bir, legalább 30 mázsát nyom, s egyik a másikba olly pontossággal van minden ragasz nélkül beeresztelve, hogy a hasadások közé vékony késpengét is lehetetlen bedugni. Minden kő fölapján egy-két ujjnyi mély barázda van vésvé, mely a ráteendő kő alapján levő ugyanekkora kiálló részt magába fogadja. Így építve

A legnevezetesebb építmények.

1. és 2. A kölni székesegyház (tervezett s még ezután kiépítendő) két tornya. (Ez lesz a legmagasb építmény e földön, ha elkészül valaha)	9. Szent Pál temploma Londonban. (372 l.)	17. A Z-ófia-templom Konstantinápolyban. (189 l.)
3. A gizehi piramisok Egyiptusban. (421 láb.)	10. Asinelli torony Bolognában. (370 láb.)	18. A londoni tűztorony. (186 l.)
4. A straszburgi torony (münster). (442 l.)	11. St. Maria del Fiore-templom Florenczben. (341 l.)	19. A pizai félszeg-torony. (174 l.)
5. A bécsi Sz. Istvántorony. (428 l.)	12. Kutub-Minar tornya Delhiben. (242 l.)	20. A vendôme-oszlop Párisban. (135 láb.)
6. Az antwerpeni székesegyház tornya. (427 l.)	13. Porzellán-torony Nankingban. (230 l.)	21. A garisendi torony Bolognában. (148 l.)
7. Sz. Péter temploma Rómában. (Kup nélkül 170, kuppal együtt 410 l.)	14. Notre-dame-templom Párisban. (304 l.)	22. A Traján-oszlop Rómában. (145 láb.)
8. A salisbury-i székesegyház tornya Angliában. (392 l.)	15. A Tajo-feletti hid Alcantarában. (150 l.)	23. Vizvezeték (aquaeduct) Segoviában. (Helyenkint 104 l.)
	16. Ayorki székesegyház Angliában. (196 l.)	24. Római obeliszk a Lateráni-téren Rómában. (91 l.)
		25. Párisi Luxor-obeliszk. (72 l.)
		26. A gizehi sphinx. (65 l.)

nem csuda, ha a csudamű már mintegy 4000 év óta áll fenn rendületlenül s még kétszer annyi időt is megér, ha az ember romboló kezét reá nem teszi.

A gúla mindegyike úgy van állítva, hogy négy szöglete a négy világtáj felé néz. A legnagyobbnak északkeleti oldalán a tizenötödik lépcső foknál egy bejárat van. — Ezt csak véletlenül találták fel, midőn a gúla behatolni akarva falának külköveit leszaggatni kezdék. Ez egy szűk folyosó

melly két ágra oszlik; az egyik egyenes irányban egy 17 láb hosszú s 16 láb széles terembe vezet, mellyet azonban üresen találtak, s a *királyné szobájának* neveztek el, a másik fölfelé veszi irányát s az elágazástól kezdve 125 láb hosszú, huszonöt láb magas és hetedfél láb széles és egy terembe vezet, mellynek a *király szobája* nevet adtak. Falait simított nagy granitlapok képezik; hosszúsága harminczkét, szélessége tizenhat; magassága tizenhét láb. Végiben egy granit koporsó áll, mellyben valószínűleg a gula építőjének tetemei nyugodtak, de melly már nincs ott, s alkalmasint azok vitték el, kik először ide behatoltak. Nevezetes még egy bányamenet, melly azon helyen, hol a két folyosó elágazik, függélyes irányban lefelé hatol s nem egészen két láb széles s oly mély, hogy fenekét még nem találták meg. Ugy gyanítják, hogy először a kincsszomjazó arabok törték fel a gulákat, Almamon Kalifa alatt, ezelőtt mintegy ezer évvel.

Hahogy nem nagyítás, mit Herodot ir, építésével folytonosan 100,000 ember foglalkozott; 10 évig építék csak a töltést, mellyen a köveket azon fensikra hordák, hol a gula állt; maga a gula pedig 20 évig épült. Csucsán egyiptusi nyelven és írásmóddal föl volt jegyezve, hogy mennyibe került a munkásoknak retekkel, fokhagymával és vöröshagymával való tartása.

A *gizehi Sphinx* (26.) az említettek közül a középső gula előtt emelkedik, ettől mintegy 300 láb távolságra. A Sphinxek a bálványzó egyiptusiak előtt emberfővel s oroszlántesttel ábrázolt mesés alakok voltak — A gizehi Sphinx egy darab kőből áll, s alkalmasint egy a helyén álló sziklából faragták, mert e roppant tömeget egy darabban ide szállítani még az egyiptusiaknak is alig lett volna lehetséges. A pusztá futóhomokja annyira befödte, hogy ma már csak feje látható. Még Plinius idejében, ki Kr. u. az első században élt, még nem volt így, s ő egészen szabadon szemlélhette. A mi most látszik belőle, t. i. feje, 27 láb magas. — Salt nevű angol és Caviglia olasz a csodamű előrészt kiásaták a homokból, mellynek első lábai közt kis templomot találtak, később egy 32 foknyi lépcsőre akadtak, melly egy oltárhoz vezet le. — Ennek mindkét oldalán kis Sphinxek állnak. A templom falait kőfaragványok, hieroglyphek és festések ékesítik, mellyek oly élénk színűek, mintha csak ma készültek volna. — A Sphinx alapjától fogva homlokáig 65 láb magas, előre nyújtott lábai 57 láb hosszúak, az egész test hosszúsága pedig 145 láb. Arczát az idő viszontagságai már igen eltorzíták, mindazáltal kivehető, hogy az néger vonásokkal bír. Szemei helyén üregek vannak, mellyekre feje tetejéről nyílás vezet le. A két első lába közt levő ajtó földalatti folyosóba vezet, melly egykor a gulákba vezetett s így a Sphinx a gulák bejáratául szolgált. — Azért nem volt a gulákon kívülről sehol ajtó látható, mellynek nyílását kövek takarták el. — Ásatások folytán kitűnt, hogy a Sphinxet valamikor vályogfal körítette, de melly belfelől faragott kővel volt borítva.

A *luxori obelisk Párisban* (25.) Obeliskekkel Egyiptom régi földén gyakran találkozunk az utazó. Ezek az egyiptusiak legegyszerűbb építményei közé tartoznak és annyira sajátjuk, hogy a világon egyedül csak náluk fordult elő, míg a guláknak a régi mexicóiaknál is vannak maradványai, Sphinxeket pedig egyéb balványimádó nemzetek is faragtak. — Obelisk görög szó, annyit jelent, mint *kis nyárs*; hogy az egyiptusiak maguk mint neveztek, nem tudjuk. — Az első obeliskeket Kr. e. mintegy 1800 esztendővel kezdék állítani. — Főleő vagyis nyárs alakú részük rendszeren vörös granitból készült, s bár néha 100 láb magas, mégis egyetlen darab kőszálat képez. Mindnégy oldala simára csiszolt s egészen hieroglyphekkel van borítva. Ezek párosan voltak fölállítva a templomok, paloták bejáratának két oldalán, hirdetni a fölállító dicsőségét.

A thebei obeliskek Napoleonra, midőn hadseregével Egyiptusban járt, oly nagy benyomást tettek, hogy egyet Párisba vitetni akart; de száundokát, mivel Anglia uralgott a földközi tengeren, nem hajthatá végre és csak Lajos Fülöp francia királynak sikerült Rhamses obeliskjei egyikét Párisba vitethetni. Ez 72 láb magas s 4364 mázsát nyomott s hajón szállított a Nil folyón a tengerre s innen a Szajján Párisba. Ez azon obelisk, melly Sesostris palotája előtt állt, s mellyet később *Kleopatra tujének* neveztek. Párisba hozatásának s fölállításának költsége 9 millió frankra nógott. — Luxor (El-Aksas) falu mellett állt az a Nil jobb partján s 1833-iki aug. 5-én ért Cherbourgba s Páris Concordeaterén lőn fölállítva. A rajt látható hieroglyphek II. Rhamses egyiptusi király dicsőségét hirdetik.

A *Lateran piaci obelisk Rómában* (24.) Ez obelisk Egyiptomban Sesostris fiának volt szentelve; Caligula császár Rómába hozatta, Nero pedig a cirkusban fölállítatta. Itt, ennek romjai közt állt több századig, s a pápák közül már többen szándékoztak azt a Péterpiaczra átszállíttatni, de eszközök hiányában lehetlen volt a nehéz munkát végbevinni. Végre V. Sixtus pápa bizva Fontana építész ügyességébe, elrendelé annak áthelyezését. Az építész e munkához a többek közt általános csendet követelt, hogy igazgató parancsait a munkások hallhassák. Ki is lőn hirdetve, hogy ki a szemlélők közül a felállítás alatt lármáz, halállal lakoland. 1586. aug. 10. volt a munka végbeviendő. A pápa s Róma minden nevezetes férfiai jelen voltak. Általános volt a csend, csak Fontana szava volt hallható. A roppant obelisk számtalan kötél segítségével már-már helyén állott, midőn a tömegből egy ember elrikirja magát: *vizet a kötelekre!* és átadja magát a körülálló öröknek, hogy huroczolja halálra. Fontana megvizsgálja a köteleket és azok csakugyan úgy megereszkedtek, hogy már-már közel álltak az elszakadáshoz, és hogy az obelisk a földre zuhanjon. Megnedvesítetté tehát a köteleket, mi által ezek összehúzódtak s az obelisk szerencsésen helyére állíttatott. Örömrivalgás váltá fel a csendet. A pápa örömeben Fontana felé terjeszté karjait, de ez azon emberhez sietett, ki vizet kiálta, megölelte, s kegyelmet kért számára a pápa előtt, ki nem csak kegyelmet adott annak, hanem nyugdíjjal is ellátá, s neki s utódainak azon jogot adá, kik azt ma is bírják, hogy ők szállítsák a Róma tem-

plomaiba virágvasárnap kiosztatni szokott pálmaágakat. Ez obelisk 91 láb magas és így nagyobb, mint a Párisban fölállított.

A *kölni székesegyházat* 1248-ban kezdék építeni, korusa 1320-ban készült el, de az egész még ma sincs befejezve, s nagyszerűsége így is fölülmul minden korabeli építményt. Ha elkészül két tornya leendő, mellyek magasságra fölülmulandják a legmagasb gulát (1. és 2.), de mellyek közül még egyik sem kész egészen.

A *strassburgi székesegyházat* 1015-ben kezdék építeni; egyik tornya 1276-tól 1439-ig készült (4.) s legmagasabb egész Európában, 442 láb; még a másik csak félig van kiépítve. Tervét Steinbach Erwin készítette.

Az építészetben hasonló nevezetességgel bír a bécsi *Szt. István templom* (5.), melly Bécs Istvánterén áll. Hossza 321 láb. Tornyai közül az egyik félben maradt, az egészen befejezett másik 421 láb magas, s a világ 10 legmagasb építményeinek egyike. Jasomirgott Henrik herczeg tette le alapkövét 1144-ben. Tervét Reguibert passauai püspök készíté, első építőmestere Wolzner Oktavian volt Krakóból.

A párisi *Notre-Dame templom* (14.) hossza 412 láb, két tornya nem készült el egészen s csak 225 láb magasságig van kiépítve. 1161-ben tették le első alapkövét s 360 év alatt lőn befejezve.

A *szent Péter templom Rómában* (7.) a keresztyénség legnagyobb temploma. Alapkövét 1506-ban II. Julius pápa alatt tették le s a többször megváltoztatott terv szerint csak 1775-ben tehát 270 évvel utóbb lőn befejezve. Kupjának tervét Peruzzi készíté, Angelo Mihály kijavítá s később Fontana 21 hó alatt kiépíté; belső hosszúsága 575 láb, magassága a kup nélkül 170 láb, a kuppal együtt 410 l. Építési költségeit 70 millió tallérra teszik.

A londoni *szent Pál templom* (9.) a római sz. Péter templom és a milánói székesegyház után a keresztyénség legnagyobb temploma. A rómaiak korában Diana temploma állt helyén. 604-ben épült ott először keresztyén templom s többszöri leégés után 1135-ben Richard püspök újra kezdé építtetni, de csak a XIII. században készült el magas tornya, melly 534 láb s így a világon legmagasabb volt, de 1665-ben nagy tűz alkalmával ledőlt, s helyére kezdtek 1675-ben építeni a mai Pál templomot, melly 1710-ben lőn befejezve. Építési költségeit némelylek nyolczadfél, mások 15 millióra teszik. Építője Wren, kinek fia fejezte is be. Legmagasb tornya 372 lábnyira emelkedik. Sir-alagában nyugosznak Nelson hamvai.

Az *anteerpi székesegyház* (6.), tornya csak kevéssel alacsonyabb a strassburgi székesegyházénál, t. i. 427 láb, hajójának hossza pedig 490 l.

A *salysburi székesegyház* (8.), tornya Angliában legmagasabb t. i. 392 láb.

A *Santa Maria del Fiore* (11.) templomot Florenczben, 1298-ban kezdék építeni, magassága 341 lábat ér el.

A *yorhi székesegyház* (16.) 196 l. magas Londonban. A sz. Pál temploma után egész Angolországban a legnagyobb templom volt, mert hossza 518 lábra ment, de néhány év előtt leégett.

A *Sophia templom Konstantinápolyban* (17.) Előbb keresztyén egyház, most török mecset. Krisztus után 527-ik évben kezdé építtetni Justinian császár. A kömives munka alig négy év alatt már készen állt; huez év mulva földrengés alkalmával kupja bedőlt. Ezután 900 évig a keresztyén vallás egyháza volt, de mióta a török Konstantinápolyt bírja, azóta mint mahomedán mecset, földrengés Konstantinápolyt. Kupja belől 189 láb magas. Belől, daczára a kup 24 nagy ablakának, titokzatos féihomály uralg. A nagy boltiveket tartó oszlopok nehánya földrengés következtében, elbagyá eredeti függélyes állását. A falakon itt-ott még láthatni nyomát a régente ott állt keresztyén képeknek. A boltozat török izlés szerint tarkára van festve, a falak pedig a Korán mondataival majdnem egészen beírva. A templom alrészében, nagy fülkében egy aranyozott fölírású láda van, mellyben a Korant őrzik. E mellett jobbra balra egy fehér márványgula áll, mellyek mindegyike óriási nagyságu viaszgyertyát tart. A fülkében jobbra még egy magasabban álló kis szöszék is áll a mufti számára, balra pedig a zultán arany ráccsal elzárt páholya, mellybe kívülről vezet egy gazdag szőnyegekkel beterített lépcsőzet.

A *nankingi porcellán-torony* (13.) E roppant diszépítményt és templomot a chinaiak *Pau-chen-se*-nek (a háladatosság temploma) nevezik. Yung-Lo császár építteté Kr. u. 680. mások szerint 1403-ik esztendőben; 50 láb magas s a legkülönösebb módon van kiczifrázva, úgy festés-, mint faművekkel. Tornya, az ugynevezett porcellán-torony, azért neveztetik így, mert nemcsak teteje van zöld mázzal bevont cseréppel kirakva, hanem még oldal-falai is ilyen téglából építvék. Kilencz emeletből áll, mellyek mindegyike egy szobát képez, mellynek falai fülkékkel vannak ellátva, hol féldomborművek állanak. Az egész torony legalább 200 láb magas, s nyolcz szögletű, minden oldala 32 láb, és így az egész körület 256 láb. Az emeletek fedelének szögletcsucsairól rézcsepenyűk lógnak. Az első emelet fala 12 láb vastag, e vastagság azonban fölfelé mindinkább keskenyül. Az egész falazat valami goromba porcellánnal van bevonva, melly kék, sárga és zöld színre van festve. Az első emeleten egy otromba, megaranyozott bálványzóbor áll, valamint a falat is hasonló képek borítják. Beszélnek, hogy 19 esztendeig építették és 8 millió forintba került volna.

A *pisai ferde torony* (19.) 1074-dik évben építette Bonano építész. Nyolcz egymás felett álló erkélyt képez, mellyek mindegyikét oszlopok tartják. Ezek száma az egész tornyon 267. — A torony átmérője 51 láb 8 hüvelyk, magassága 174 láb 5 hüvelyk. Legnevezetesebb e tornyon annak félre dülő ferde állása, melly a függélyes állástól 12 lábnyira tér el. A nép azt hiszi, hogy szándékosan építék így; de ez hihetlen. Valószínűbb, hogy a talaj, mellyen a torony áll, posványos vagy laza levén, a sulynak ergedett, s a torony csak lassankint több század elmúltával vette fel jelen ferde állását.

A *Garisendi ferde torony* Bolognaban (21.) 148 láb magas, az *Asinelli ferde torony* ugyanott (10.) 370 láb magas. Mindkettő egyenes állásából félre hajolva áll, mint a pisai torony. Az elsőt 1109-ben építé bizonyos Garisendi, gazdag és hatalmas család feje, palotája elé, hogy házának ellenségeit messziről szemmel tarthassa. Csupa versengésből és féltékenységből építetté a másik tornyot ennek átellenében, hasonló czélra, Asinelli. E tornyok fala minden díszítés nélkül áll téglából építve, mit építésük czéljából lehet megfajteni.

A *Kutub-Minar dísztorony* Delhiben (12.) Kelet-Indiában, 242½ láb magas, vörös granitból épült; Ó-Delhi romjai közt áll, mintegy két mérföldre Uj-Delhitől. Gazdag faragványai s ékesítvényei még ott is nevezetessé teszik, hol pedig annyi jeles díszépület van. 1193-ban épült, 1803-ban egy földrengés tetemesen megrongálta, de az angol kormány kijavíttatá s ez által a végelpusztulástól megmenté. A torony 27 oldalú s alapjánál körülete 145 láb, főlebb azonban mind keskenyebb. Czélja nem tudarik.

A *Vendome oszlop Párisban* (20.). Napoleon emelteté 1805 ki hadjáratának emlékére, az ellenségtől elvett zsákmányból a Vendome téren. Az oszlop oldalán e hadjárat nevezetesebb eseményei vannak ábrázolva domborműben. Eredetileg Nagy Károly szobrának kellett volna rajt állnia: de Napoleon mégis a maga szobrát téteté föl, mely őt régi római öltönyben ábrázolja. Midőn megbukott, e szobrot az oroszok levetették; később a Bourbonok érezéből IV. Henrik szobrát öntették. Lajos Fülöp francia király azonban 1830 után Napoleon szobrát újra fölláttatá reá, mely a hőst állva, háromszögű alapjában s szokott öltönyében ábrázolja. Az oszlop a szoborral együtt 135 láb magas; maga a szobor 11 láb. Belől csigalépcső vezet fel a csúcára, melyet a szobor alapjánál széles karzat fut körül. Gyönyörű a kilátás innét Párisra. Az oszlopon összesen 367,000 francia font bronz van földolgozva, mint ékitmény és egyéb kellék.

A *tűz oszlop Londonban* (18.) 186 láb magas és így minden más oszlopnál nagyobb. Azon tűz emlékére állíttatott, mely 1666-ki sept. 2. — 7-én London legnagyobb részét hamuvá tette. Építé Wren 1671—1677 évek közt s 1,370,000 pftba került.

Traján oszlopa Rómában (22.) Ennek mintájára készült a Vendome oszlop Párisban; a régiség egyik legpompásabb emléke. Az oszlopon Traján dárczi hadjáratát ábrázoló domborműfaragványok a történezsztet nézve nagy fontosságuk. Az oszlop 145 láb magas. Belől lépcső vezet fel a csúcára, mellyen egykor Traján császár szobra állt, ma azonban szent Péteré látható.

Az *alcantarai hid a Tojo folyón* (15.) Díszépitmény a római időből, mely Cajus Julius Lacer építómester terve szerint Traján idejében a környék kilencz városának költségén épült. Az egész oszlopokon nyugszik, magassága 150, hossza 665 láb, közepén pedig egy 50 láb magas ékitmény emelkedik.

A *segoviai vízvezeték* (23.) A rómaiak majd minden városának volt vízvezetéke, ma pedig még a legnagyobb városok mindegyike sem tud olylat felmutatni. Az időben a jó friss forrásvíz az élet legelső feltétének tekintett s a vízvezetékek építésében dicsőségüket találták. Kikeresték a legégszégesebb forrásokat s kerjilt bár mibe, sokszor 10 mérföldnyi távolságról is a városba vezették. Kőcsatornát építettek s ebben vagy ércsöveken, vagy faragott kőmederben, mellyet azonban mázzal beöntöttek, folyt a víz. E kőcsatornának aztán ha hegy állt útjában, azon át vágtak alagutat, ha pedig mély völgy állta útját, azon át magas, néha emeletesen egymás fölött álló két soros oszlopokon készítettek utat, oly formán, mint a vasutaknak szokás. Legfönségesebb s legnagyobb vízvezetéke volt Rómának. Több illy vízvezeték maradt fenn egész a mai időkig. Illyen a segoviai is, mellyet Traján császár építtetett. Ezt egy völgy feletti áthaladában két sorban emeletesen egymás felett álló oszlopsor tartja, 177 bolt ívvel. Ez egésznek magassága 104 láb. Az egész faragott granitból, ragasz nélkül van összeállítva s oly szilárd, hogy még mai napig is vizet szolgáltat a nélkül, hogy az valahol átszivárgott volna rajt, avagy csak egyetlen köve helyéből kimozdult volna. Az egész vízvezeték hossza 6000 láb. Vízbőségével 100 ezer embert elláthat s ennyi lehetett a régi Segovia lakosainak száma, míg a mai Segovia ennek csak árnyéka sem.

Szegénylegény.

Tisza mellett kis csárda áll,
Szegénylegény ott iddógál,
Szegénylegény nagy bujába
Fenekig néz a kupába.

A kupának van fenéke,
Felönti, ha borral tele;
Hej! de a hol búja terem,
Az a forrás feneketlen.

„Kalapomban fehér rózsá,
Harangoznak takaróra,
Takaróra harangoznak
Az én kedves galambomnak.

Kiviszik a temetőbe,
Bár lehetnék kísézője,
Hej! de szegénylegény vagyok,
Megfognának a pandurok.

Oh jaj nekem, jaj százszor is!
Mért nem hallgattam rád, Maris!
Mért nem lettem becsületes?
Most nem volnék gyűlöletes.

Keserű az én életem,
Tovább már nem viselhetem;
A mi édes volt is benne,
Hej, az is el van temetve!“

Szegénylegény nagy bujába
Egyre iszik, de hiába,
Még a bor is ellensége,
Nem hoz vigaszt a szivére.

A szögletben egy szál cigány
Keserves nótát ránczigál;
E nóta is azt mondja tán:
„Eredj a szeretőd után.“

Iszik egyet utoljára,
S a kupáját földhöz vágja,
Minek is a kupa neki,
Ha már hasznát nem veheti?!

Fölkönyököl az asztalra,
S fejét tenyerébe hajtva,
Hallgatja a bús hangokat,
Mig a szive meg nem szakad.

Vida József.

Egy fejedelmi apród kalandjai.

Történeti elbeszélés GYÓRI VILMOSTÓL.

(Polytárs.)

A követtárs felkaczagott

— Hanem maga magát fogta meg a bolond róka!

Rosenberg sebesebben érzé dobogni szivét.

— Megfogta! S hogyan?

— Hát csakugy — folytatá Farkas — hogy tudjuk már, hol a menyecske!

Rosenberg kezdett kinokat kiállani.

— És hát?

— És hát a nagy templom melletti harmadik sárga házban.

A házigazdának villája nem volt szurósabb azon pillantásnál a melly szeméből lövelt. Irtózatoss ember, már most azt is tudja!

— Jaj szép kalandom volt ma nekem azzal a menyecskével! — mondá Farkas, — hanem szavait egyszerre félbeszakítá s oldalvást odapillantott a gazdára, a ki rémitő arcczal hallgatózott.

A követ ur ezután, susogássá változtatta a beszédet, a melly a féltékeny férjnek még iszonyuabb volt, minthogy csak egyes szavakat érthetett belőle.

Jaj neked erdélyi követ, most már csakugyan megérdemled, a miben részesülni fogsz!

És ismét eljött az est, a második, mióta a követek Szebenben voltak. Rosenberg uram szeretett volna délután a feleségéhez menni, kérdezősködni a szörnyű esemény fölött, a követ által említett kalandról, hanem sehogy sem tudott szabadulni. Alig adhatta tudtára néhány ismerősének, hogy estére titkon jelenjenek meg nála. —

Az estebéd különösen jó volt; az asztal megrakva gazdagon, a bor aranyosan csillogott a kupákban.

Hanesz barátunk rendkívül boldog volt. Mosolygott mint a sült malacz, melly ott nyugodott az asztalon, gyönyörű ropogóssá piritva. Életében talán most számolt először, minthogy az egész estebéd alatt mindig azt számolgatta magában, hogy mennyi jut a malaczból egynek. Végre kitalálta, hogy ha a többiek négyen egy egész fertályt vennének el a kedves jószágból, ő neki csak a két bordás oldala maradna, a hol legtöbb a csont meg a porcogó!

Fogyott minden, fogyott a bor is emberül. A kupák ürültek, és így mindig vigabbá lett a társalgás. A nagyságos követ ur koczczintott mindenkivel, s ivott mindenki egészségeért. Hanesz barátunk is ivott mindig — a maga egészségeért. — Ennek azután az lett a következtése, hogy a fiu szörnyű beszédes kezdett lenni, ő hadonázott legjobban, mondott hebegő dictiókat, sőt odament a nagyságos követ urhoz, s magasra emelt kupával mondá el, hogy ugy szereti ő nagyságát mint a piritott malaczt: megenné csupa szeretetből.

Végre elérkezett azon állapot, a hol mindennek tud az ember nevetni, legyen az bármily szó, bármily beszéd. Hanem már ekkor Rosenberg uram nem volt jelen. Mikor látta, hogy a követ ur csakugyan igen jó kedvű már, s hogy a bor még mindig jól izlik: szépen kisuhand a szobából.

— Tehát a meghatározott helyen nemde? — kérdé az apród a távozót.

— Igen.

— S a jel a háromszoros fütty?

— Nem felejtettem el!

Azután távozott. Odakünn pogány hideg volt, a hó csak ugy csikorgott a haladók lépteit alatt. Rosenberg néhány ismerősével jelent meg a meghatározott helyen.

Vártak.

Negyedóra mult. Hideg volt szörnyen, s a várakozók tipegtapogtak, majd kezöket verdesék össze melleik fölött, majd meg lehet melegítette tenyérrel meleneték a szél által megcsipett füleket.

Másik negyed mult.

— De Rosenberg, nem várom én a te követedet! Fogd meg nálam nélkül, annál nagyobb dicsőség lesz! — mondá az egyik.

Vágvölgyi képek.

(Folytatás.)

V. Bosnyák Zsófia siremléke Teplieska mellett.

De van Teplieskának más nevezetessége is, melyhez utazók s ájtatos hívek nagy számmal tódulnak, s ez b. Vesselényi Ferenczné született Bosnyák Zsófia két századon át épségben fenntartott, s a vidék népénél szent hirben álló tetemei. A történet s az élő szájhagyomány ekép nyilatkoznak ezen nevezetességről:

A nagyemlékü Pázmán Péter érsek által a kath. egyházba megtérített, harci vitézségű báró Vesselényi Ferencz a Ferdinándok idejében Sztrecsnón lakott. — Mint vitéz harczfi több babért aratott, s az országban magasabb polczokat foglalt el. Szerencsésében nagy előmozdítója volt a törökök elleni csatákból híres, s a hazában tisztelt Bosnyák Tamás füleki parancsnok, kinél Vesselényi mint kedvelt harczfi, gyakrabban megfordult. Az ősz s próbált vitéznek két házasságból fimagzata nem volt, de volt az elsőből három áldott leánya. Mi természetesb, mint hogy Vesselényi szemei gyakori itt mulatása közben a szelid Zsófia, az ősz vitéz második leánya szemével találkozott? — s mivel külsőleg szép, tettekben erős, vivott csatákban szerencsés s az országban fényes jövődőt ígérő volt a fiatal levante, mi hathatott vakítóbban egy leányai szerencséséről s családjá hiréről szorgoskodó atyára, Vesselényi fénykörénél, kívül leányai egyikét boldogítani szerette volna? — De Zsófia sem volt idegen a szép Ferencztől. Boldognak érzé magát annak körében, s a két szerelmes boldogsága akkor hágott főokra, midőn egymásnak örök hűséget esküvének az oltárnál. A két házasság első évi boldogságát semmi meg nem zavaró, sőt paradicsommá változott sztrecsnói magányuk, midőn az ég egy, s nem sokára második magzattal áldá meg tiszta szerelmüket. Az ég is örülni látszott e nemes pár boldogságán, s alattvalóik derült arcán olvasható volt szeretett urok s unőjük szerencsésében való osztozásuk. De ez nem tartott így sokáig.

A mint hazánkat Rákóczy seregei, s a török fellegek beboríták: akkor Zsófia egén is szerelmű csillaga fényét veszteni kezdé! A gyengéd nő nem volt képes visszatartani a hazáért buzgó s babérok után sóvárgó Vesselényit. Zokogva nyomta férje ajkára az angyali nő a bucsucsókot, görcsös vonaglással ölelék kezei pánczélos derekát, s az utolsó kézzorításnál ketté szakadni gondolá férje életét féltő szívét. — Gyászolva tölté férje távolléte alatt örök-kévalóságnak tetsző magános életét a sztrecsnói fellegvárban, mellynek kapui csak a sinlödök és segedelmet keresők előtt nyitak meg.

Sokáig türelmetlen s szorongatott szívvel pillanta magas erkélyéről a turóczi s varini völgyekbe, ezerszer felsőhajtván: oh bár jönne már! S midőn a messze távolban órákig hasztalanul me-rengnének szemei: dobogó szívvel s könyes szemekkel sietett a Vág tulpartján egy szirtre épített B. sz. Mária kápolnájába, hol segítséget s keserveikben enyhítést keresének az ide zarándokolt nép ezrei, idejött ő is vigasztalást keresni s férje életeért a Szűz képénél könyörögni.

Örömtelt kebelével, és sugárzó arczczal ölelé végre a harczról hazatérő s epedve várt szeretett férjét. — Most érzé egész lánggal égni keblében a szerelmet, most óhajtá szorongatott keblét kitárni imádottja előtt. De a véres harczokból hazatért imádottja szívét, szerelmével nem volt többé képes boldogítani s felderíteni, — egy sötét szellem lehegett Vesselényi körül, szórakozási vágy, szeszély s elégedetlenség dult bensejében, melly egyszerű s ártatlan neje köréből menekülést s távozást parancsola. — Hasztalanul iparkodott az elrémült nő ezen változás okát kitudakolni, hasztalanul nyomozá társalgási modorát, s ártatlan szívének minden mozdulát, melylyel tán megsérthette volna férjét. — Seholy sem kapott választ. Ez mind talány volt előtte, mellynek megoldása lehetetlen

Rosenberg kérte a maradásra. Még bizonyára isznak, mert még van bőrük; majd ha nem lesz, könnyebb leend kihozni a gonoszt.

A távozni kívánó maradt. Nehány pillantás mulva másik kettő készült haza. Ők ott nem maradnak senki fiáért; még nem akarnak megfagyni!

Rosenberg megragadta mind a kettőt.

— Csitt . . . csitt . . . nem hallottátok?

A polgárok hallgatóztak.

Távolról bömbölésszerű zaj hangzék.

— Ők azok!

— Még nem bizonyos!

Három éles, de rövid fütty süvöltött át a légen.

— Most már bizonyos!

Nehány pillanat mulva valami sötét alak tántorgott elő a havon. Rémitő gajdolása jelenté, hogy igen boldog állapotban van.

— Semmirekellő csendháborító! — dörgé Rosenberg uram, midőn az alak közelükbe jött, s egy jó somfanyéllal derekasan végig huzott köpönyegén.

No hiszen nem kellett több az ittának! Fellármázta Nagy-Szebent. Mikor az ember olyan nagy hanggal kiabál, hangjáról nem lehet megismerni. Rosenberg most ezzel mitsem gondolt, hanem annál sürűbben használta a somfabotot.

— Kalodába a csendháborítóval, kalodába vele! — hangzott a polgárok ajkairól.

A zaj sokkal nagyobb volt, semhogy nézőket ne csöditett volna össze. A körüllevő házakból ajtók ablakok nyitak meg, s kíváncsi fejek bukkantak elő. Nem sokára valaki lámpát is hozott, hogy megláthassa, kit fogtak meg.

Oh irtózat, oh rémület!

A lámpa világa láthatókká tette a csoportozat alakjait; a csendháborító — Hanesz volt.

— Ez felséges! — kacagott fel a jelenlevők közül néhány szivtelen szörnyű ember — ez felséges, Rosenberg elfogta a sógorát! Hahaha!

A jámbor házigazda föld alá szeretett volna süllyedni.

— Jaj neki, a gazembernek! — kiáltá haragtól reszketves polgártársait otthagytá a derült kedélyű Haneszszal, s rohant haza haragjában, szégyenében.

Mire haza ért, a követség már nem volt házában! Átfutott, átkutatott minden szobát, nem talált senkit . . . semmit. Csupán a legvégsőben, a hol a követ urak voltak, kisdéd börcsomag s egy levelke hevert az asztalon. A levelkében szép lecke volt írva, hogy máskor emberségesebben bánják az utasokkal, mert a vendégszeretet erény, s a ki ennek ellene tesz, az bünt cselekszik. A börcsomagocskában fényes, husz darab arany volt, a szállásolás díjának fejében; abban az időben valóban nem kevés pénz.

Rosenberg uram az egyiket haragosan a földhöz sujtá, a másikat nagy mérgeesen — zsebre tette.

Hogy a levelke, vagy az aranyak részesültek-e ez utóbbi szerencsében, annak kitalálására téged kérlek föl, nyájjas olvasó!

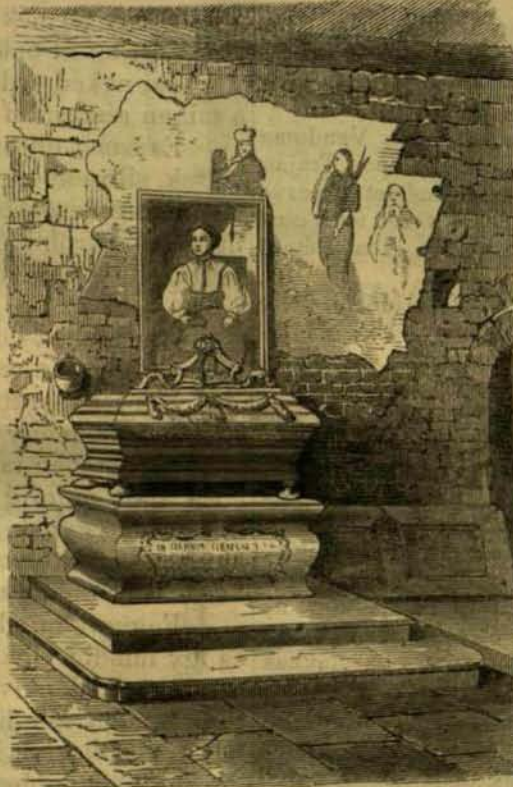
.....
Az apródot ügyeik szerencsés bevégeztének s még néhány gyorsan végzendő tudósítás hírnökeül küldé előre Toldalagi uram. Ezért utazott János apród a többi urak nélkül, csupán a három szolgálával.

Tavaszelejjével Toldalagi is visszajött Kostantinápolyból.

— És hát a János apródról mit itél nagyságod? — kérdé a követségben volt a fejedelemtől, midőn már minden ügyet elvégeztek.

A fejedelem nyájasan mosolygott.

— Azt itélem, Toldalagi uram — viszonzá — hogy annak a fiúnak még most sem jött meg az esse!

Vágvölgyi képek: V. Bosnyák Zsófia siremléke.

vala. — Tán a harcok vad moraja, vagy az ellenség éles vasa hidegíté meg szívét? — Férje egykori lázas szerelmét elhamvadva látta.

Egyszer késő éjszakán egy lovas erős kopogására kinyitják a vár őrei a kaput, átvesznek egy urnőjökhez szóló levelet, mellyben Zsófia, nővére által arról értesítetik, miről már az egész világ tudott, csak a gyanakodást nem ismerő Zsófia nem, t. i. „hogy Veselényit Murány hösnője a szép Széchy Mária szerelme lebilincselte, úgy hogy a prot. egyházbai visszatéréséről s Zsófiától elválásáról gondolkodik.“ Villámként sújtá szívét a fájdalom, most látott meg mindent, a mit eddig a homály fátyola fődött, most le volt leplezve előtte férjének hidegsége; — a vér fejébe tódult, szemei még egyszer meredten olvasták a szerencsétlen betűket, sőt a nagy terhet el nem bírva öntudatlanul a földre rogyott. — Jótékonyság lett volna reája, ha szemei örökre bezárva maradnak, mert az ébredés Zsófiának csak örök fájdalom, s folytonos halál volt. — Ez erényes nő, ki talán azért tartózkodott e földön, mert nélküle ezer nyomorultnak és szerencsétlennek el kellett volna vesznie, ezentul semmi

Egy pislogó mécs gyenge világossága vezeté őt a hegyes kősziklák közti ösvényen. — Semmibe sem vevé lábai vérzését, mellyet a hegyes kövek okoztak. Sietve jön a kápolnába, hol édes önfeladtságban térdelve, s forró imában eláradva a feljövő nap hajnala meglepé, intve őt a visszatérésre. Mindenhol, csak a kápolnában nem, keresé urnőjét aggodalmasan várnépe, — s a mint aggódó szolgálival találkozott, s futkozásuk okát azoktól megtudá, egy mosoly eleveníté fel arcát, mellyet alattvalói már évek óta nem láttak ajkain. — Most sajátságos örömezzettől elárasztva, napi munkájához fogott. Még feleutját nem végzé a nap, — a vár kapuja leeresztetik, s a vár nép örömjajongva kiált: „Urunk jön, — urunk van itt!“ — S a vár udvarába bevonul egy naptól barnított huszársereg; élén tajtékzó büszke paripán lépdel a vár ura. Arcza komoly, de nem sötét; nem olly a millyen volt, midőn elment a várból.

Belső elismerés és megbánás vezeték őt nejéhez, meghozták a békét és szerelmet állhatatlan szívébe. És a mint szerető Zsófiáját, keblére szoritá, örömjedve érzé Zsófia férje szívének hangos dobo-

Adófizetés Bosnyákországban. — (Lásd a szöveget 438. oldalon.)

gyönyört, semmi örömet nem érte többé e földön. — Álmából felébredve zokogva panaszlá el keservét, — egy templom, egy kápolna s egy szegény sem kerülte ki alamizsnáját, csak hogy elvesztett férjét Isten segítségével visszanyerhesse.

Már régóta szokta a Vágon tuli sziklakápolnát látogatni, s ott imádkozni. Egy őszi napon este itt végzett ájtatosságáról hazatérve, merengve állapodtak meg szemei a lehanyatló nap pirosuló sugarain, ezer gondolat árja ostromlá szívét, míg a fájdalom álomra csuká szempilláit. Álmában védszelleme vigasztalást hozott sebhedt szívére. — Térdelpelni látá magát a b. sz. M. szobra előtt. — Mennyei fény árasztá annak arcát, sajnálva látta a b. szüzet magára tekinteni, kinek minden pillantásával egy mázsa terhet érte szíveről legördülni, — füleit angyali ének hatotta meg. — Most felnyitá szemeit, s álomnak találta az egészet, magát pedig sötét szobájában. — De sem az éj sötétsége, sem a süvöltő szél, sem a záporosó vissza nem tarthatá Zsófiát, rögtön felöltözködött meztelül, bottal s kereszttel kezében sietett a Vágon tuli sziklakápolnába, hol minden kinnak, — mert arról nem kételkedett, — vége leend. — Ijedve nyitá fel a nehéz kaput urnője parancsára az ör. —

gását, érzé, hogy nem a hideg harczi és várparancsnok, a ki őt elhagyá, hanem a forrón szerető s a gyöngéd férj jött vissza.

E napot Zsófia minden évben megünneplé. Ugyanazon egyszerű ruhában, ugyanazon olvasóval és bottal kezében, mellyet az említett éjszakán magával vitt, s talpatlan cipőben, hálaimát rebegve zárandokolt a kőszirti kápolnába, hol a szegények és szükölködők száza e napon Zsófiára várakoztak, kiknek ő gazdag alamizsnát osztogata. A Zsófia szívén ejtett seb behegedt ugyan, hanem életét megrövidíté. Zsófia kevés hónap multával meghalt, 1644 év. april 28-án s a sztrecsnói vár sirboltjába letétek holt tetemei. Tököli zavaraiában a vár, az átalelleni b. szüz kápolnájával együtt összeromboltatott, s a sirbolt is beomlott. — De a nép előtt szent volt Zsófia emléke s tetemeit a várromok közöl kiszabadítani legnagyobb óhajta. A nép kívánságára hajlott a buzgó teplicskai ur, gróf Löwemburg, és Zsófia tetemeit a sztrecsnói romokban fölkeresni meghagyá. — Ennek hallatára összefutottak a vidék vénei s gyermekei, s nagy fáradság után a kövek közt s mészből találták meg végre ép testét, 1698-ban 54 évvel halála után. Öröm s mély tiszteletkifejezésektől kísérve vitetett át Teplicskára, hol a tem-

plom melletti lorettói kápolnában tétetett le, s minthogy sértetlen s ép maradt, az ájtatos gróf, a nyitrai püspök engedelmével a nép szemlélésére tevő ki.

Egy fakoporsóban, melyet gr. Illésházy csináltatott, fekszik ép teste, mint képünkön látható, — a koporsón e fölrás olvasható: „In signum perpetui amicabilis amoris fieri curavit Excellmus Suprem. Comes Cottus Trenchin et Lipt. Joannes Illésházy 1797.“ Koporsóját a templomőr mindenkinek megnyitja. Zsófia holt teste egészen fekete, — bal kezén kis uja hiányzik, — száján valamelyik tiszteletlen kíváncsi bottal kis lyukat ütött, a test minden évben új fekete ruhába öltöztetik át, mert azt a test körüli nedveség, (s mint némelyek állítják, a test izzadása) nagyon rongálja. Koporsójában egy b. Szűzet ábrázoló kis ezüst képecske van, melyet Zsófia nagyon tisztelt, s tulajdona volt. A koporsó fölött, mint képünkön látni, — függ Zsófia mellképe magyar házi ruhában, kis fejkötőbe öltözve; e közt s a holt tetem között mai napig is hasonlatosságot lehet tapasztalni. — A képen ezen latin felírás van: „Haec effigies est Dnae Sophiae Bosnyák condam L. B. Francisci Vesselényi consortis, quae in arce Sztrechen anno 1644 die 28. aprilis pie defuncta est, arce vero diruta corpus huc in cryptam Ecclesiae delatum anno 1698, et quia incorruptum videtur ex indultu Exellmi D. Eppi Nitriensis, per me Com. Joan. Jacobum a Löwemburg qua Haereditarium pro aedificatione Catholicae fidei in conspectum hominum hic subtus positum est anno 1729.“ A nép mint egy szentet tiszteli Zsófiát s holt teteméhez nagy számmal járulnak azon erős meggyőződésben, hogy ezen erényes nő közbenjárása által szorongatásaikban kihallgatja az Isten.

(Vége következik.)

Adófizetés módja Bosnyákországban.

Bosnyákország állapotát igen szomorú színben tünteti fel egy utazó. Járt kocsi- vagy csak gyalogutról is gúny volna itt álmódolni; az utas csak gondolom formán a maga tetszése szerint irányozza lépteit, vagyis lova lépteit, miután itt gyalog utazni nem volna tanácsos annak, ki értékes öltözettel, fegyverrel, avagy tán némi pénzzel bír. S az uton levőnek mindig puska-ravaszán legyen uja, mert nem tudhatni, mely pillanatban, melyik bokor, szika, fa, mögül durranik reá a leskelődő utonállók fegyvere, miután a rablás itt napi-renden van ugyannyira, hogy az itt már megszokott dolog.

A folyókán hidat nem szokás készíteni, azokon csak úgy gázolnak át. Utazónk még Trebinje, kerületi város alatt is úgy szatná át lovával a folyót, mely a török tábornok a várostól elválasztá.

A városban a trebinjei mudir (kerületi főnök), kinek ajánlva volt, szívélyesen s nagy vendégszeretettel fogadta. A város maga hasonlít a többi török városokhoz. Szűk, ronda, girbegörbe utcákon át egy tágasabb térre ért, mellyen több kávéház és árubódé állt. A sürgölődést különösen élénkítő tettek a basibozukok, kik a montenegróiak ellen voltak kirendelve, s a város alatt ütöttek tábornok. Jellemző, hogy nem a zultán ellen zúgolódtak, ki őket ide rendelé, hanem a montenegróiak ellen, kik miatt el kelle hagyni édes otthonjukat s hosszabb időre táborba szállni s a kávéházakban pipafüst és kávé mellett szitkok- s fenyegetőzésekben szellőztették boszujukat.

Este az utazót a mudir házában keleti vendégszeretettel terített asztal várta, s a tej-, húsétek, csemegék váltva követték egymást, főszerepet azonban a kávé játszott.

Másnap reggel korán a város körül tett sétát, mikor is egy török nővel találkozott, ki vele szemközt jött, s midőn őt észrevette, arczát eltakarta s gyorsan haladt el mellette vezetve gyermekeit, s követve görög szolgálótól.

Az utazó Európában sohasem nézett kíváncsisággal a lefátyolozott nőkre, gondolva, hogy tán jobb a talányt megfejtetlen hagyni; ellenben itt fölmerültek agyában mindazon ábrándos regék, melyeket valaha a keleti nők szépségéről s a háremek titkairól olvasott — s sokáig nézett az alak után, míg végre eltűnt szemei elől.

Lefátyolozatlanul itt csak a fiatal török nők és a ráják nejei járnak.

Midőn sétautójából szállására a mudirhoz visszatért, egy érdekes jelenetnek volt tanuja. A keresztyén faluvének (ráják) hozták el adójukat a mudirhoz. Tiszteletteljesen és meghajtott fővel adták át a pénzzacsokot a titkárnak, a ki valódi török közönbösséggel olvasá meg a sok réz- s néhány ezüst-pénzdarabot. — E sokáig tartó egész működés alatt megmaradtak a ráják alázas helyzetükben, míg a mudir némi tudakozódási szövélet után, melyek a község ügyeire vonatkoztak, barátságosan el nem bocsátá őket.

Az utazó itt megemlíti, miszerint Raguzában egy német nagyhatalom képviselője azt állítá, hogy azon nyomás és zsarnokság, melylyel a török földesurakat és hivatalnokokat a ráják irányában vádolják, többnyire csak nagytűz; mert a ráják olly gondolkozásu s meggyőződésű emberek, kik minden adót igazságtalan nyomásnak tekintenek, s kik az állam iránti kötelesség legkisebb fogalmával sem bírnak. Hozzájárul még, hogy fizetett bujtogatók e ferde gondolkozás-módot minden alkalommal felhasználni törekednek; holott bizonyos, hogy a sokkal szegényebb montenegrói nép összehasonlíthatatlanul több adó alatt nyög, mint Bosnyákország rájái. Igaz, hogy a török

igazgatás felette hiányos; de az még bizonyosabb, hogy a kormányt a legjobb akarat lelkesíti, s sok üdvös újítást fogna létesíteni, ha azok kivételét a külről szitott bujtogatók olly nehézzé nem tenné.

Mielőtt az utazó elhagyta volna a várost, megtekinté a török mecsetet, hová engedelem mellett be is jutott. A belfalakat durva festés boritá; legnagyobb részt keleti stílusú czifrázatokból állt az, melyek valamely török szent nevét környezék, avagy valamely szent helyet ábrázoltak. A mecset főhelyén két nagygyertyatartó közt gazdag szőnyeggel leboritva áll egy imázsámoly, legnagyobb éke az egész imaháznak.

Ezután elbucszott a várostól és a vendégszerető mudirtól, ki egy egész fülig fölfegyverzett óriástermetű kavaszt (pandur) adott melléje, hogy egész az osztrák határig elkísérje.

A paraffin.

A külföld gazdasági törekvéseinek nagyszerű, s sok esetben csodált eredményeket előhozott találmányai, hazánkban is kezdenek már hódítókat tenni, — kicsinyben mint nagyban, részletben mint általában mintegy oda látszanak irányulni működésükben, hogy az ősi szokások s előítéletek nyomasztó terhe alól kiszabadíthatták már-már sorvadozni kezdett mezeigazdaságunkat, s helyes arányokat behozva, a kor követelményeivel párhuzamban, olly magas palczra emelhesék azt, honnét messz vidékekre, országokra elláthasson, s más nemzetek dicsőített mezeigazdaságával szembe nézhessen a magyaré is.

Valóban! naponként több, több erő egyesül e nagyszerű czél kiküzdésére!

Öröm látni: hogy a századok óta hasznavehetlenül hevert mocsáros lapályokon most hajlott kalászu dus vetések hullámozni; — öröm látni: hogy a hajdan csak a szél ingatag kegyére bízott homokbuczkák fölött ma már sötét lombu erdők terülnek el; — öröm látni: miként az őserdők áthatlan rengetegének hajdan csak kuszányt, s futóeperindát termő földén ma már kövér nyájak legelésznek a virágos s illatos füben! — Itt közelebb hozzánk a pajtából, ősi fegyverünk a csép sajátságos pattogása helyett, vihar dühöngéséhez hasonló zúgás, ittott meg rettentő sivitás hallatszik, — amott a makranczos s szeszélyes szél urfi áll egy házikóba lelánczolva, s a gyenge ember, most gyenge kezével kénye szerint rendelkezik vele, — itt érintetlenül, megrozsdásulva hevernek a mult nyomorának emlékjelei: a kapa, ásó, kasza eke stb. . . a fáradt karok pihennek, az eltikkadt barmok hizlalatú kényelembe helyeztetek, mert a kor szelleme, e legyőzhetlen óriás saját lovait fogta be, melyek mint a hajdan mesés állatai: tüzet esznek, felhőt isznak. A nomádi élet hosszas tapasztalatai után készült baromtenyésztési receptek is mind-mind szétrepítve röpdősnek a szél szárnyain, ma már: pástétommal él a tehén, — főszelket kap a ló (marhahus nélkül) s gondoskodva van, hogy a többi lakóársai fölött különben is cukros szeretben részesült juhocskák, korpával fűszerezett zecska-burgonya létszámukat minden legkisebb fenntakadás nélkül költhessék el . . . és . . . a mi legnevezetesebb: annyi sovargás után elvégre alá lőn írva a gazdaasszonyok századokkal ezelőtt kelt s hízóik hája fölötti szabad rendelkezésükérti kérvényük . . . s új kenőcs lőn praescribálva a természet nagy laboratóriumában.

Pár éve csak még annak, hogy a fűszer-kereskedők boltjai előtt pompázó kulimászos dézsák egyenkint mind eltűntek s ki őket keresné, szeme egy a falra függesztett szines papiru hirdetésen akadna meg, mellynek első sorát „Paraffin kenőcs“ szemüveg nélkül is könnyen elolvashatja. Bent a boltban egy sajátságos toronyka vonja magára a vevő figyelmét, mellynek minden egyes ládikáján hasonlóan ez áll írva: „paraffin kenőcs.“ . . .

Hol vette ez magát? Honnét jött öklme? Mi fán termelt?

Erre szándékozom felelni, ha nevezetesen megígérik kedves olvasóim, hogy türelmével egy kissé megfeszítik, legalább addig, míg ez ujszülőttnek — keresztlevélet felmutatva — elmondom rövid élettörténetét.

Ezen, jelenleg olly roppant figyelmet gerjesztett anyag előállításával sziveskedett a haladás soha nem nyugvó nagy szelleme dr. Reichenbach-ot megbizni, ki ezelőtt mintegy 27 évvel Brünn mellett, mint gróf Salm nagyszerű gyáranak művezetője, a szerves anyagok maradványainak lepároltatása körül nem csekély érdemeket szerzett magának. Ő ezt legelőször 1830 év tavaszán a közönséges bükfű kátrányból állította elő, midőn t. i. a lepároltatáskor feltűnt neki az: hogy a lejáratás első részében fejlődött olajcseppek, a vizes tisztázaton uszálnak s mintegy arra reá tapadnak, — a műtét második részénél azonban ezen a rétegen áthatolva, alant, az előedény fenekén összegyűltek. E körülmény világos bizonyítéka lett annak: hogy a lepároltatás kezdetekor s bevégeztével, különböző fajsúlyu égvényes olaj jött létre, . . . és ebből továbbá következtetést vont azok különböző természetére is, habár külsőleg teljesen hasonlóknak látszanak is. Az elkülönült olajból azonban újabb lepároltatás után, nyeretett még bizonyos mennyiségű könnyebb és égékenyebb olaj is; míg az üledék sűrű, jegecsült pikkelyekkel telt anyagot alkotott.

Reichenbach már korábbi műtéinél az alkoholt, mint a közel rokon anyagok felbontásánál leghathatósabb eszközt, ismerni s becsülni tanulta, — kísérletet tőn hát vele jelen esetben is, s nevezetesen ott, hol az egyszerű lepároltatás által többé már legkevesebb felbontás sem akart sikerülni, a mint tehát ama — csak most említett — sűrű anyagot hasonterjedelmű hideg alkohollal keverte: minden különbség nélkül olaj és jegecsék váltak külön. — Majd tovább ment kutatásával, s az elegyítendő alkohol mennyiségét lassanként 8-szoros térimére emelte. Az égékeny olaj különülre ereje ez által gyengülve, az oszladék pedig zavarossá lőn, — és öröme: a jege-

czült pikkelyek sokkal tisztább alakban s nagyobb mennyiségben különültek. Most ez utóbbit egy finom szűrőbe gyűjté s még teljesebb tisztázás végett ismételve forró alkohollal vegyíté, melyből azután, a teljes kihülés beálltával, bizonyos hófehér, finom porüledék rakodott le.

Ez volt a paraffin, — így neveztetve ezen szavaktól: „*parum affinis*“ (nem rokon) más elemekhez kevés rokonságánál fogva, nagy darabokban az alabástromhoz hasonlít, áttetsző, puha tapintatú s könnyen törekeny, sem szaga, sem íze. — A forró alkohollal felbontás után bekövetkezett hűlt állapotában részint kösegényes vagy tölcseralaku, egymásra tapadt lemezekben jegeczült; részint magvakban, s mint ilyen, meglehetősen sóságu, nagyító üvegen át nézve, igen nevezetes mértani szabályos test (ötszög tizenkét alj) alakjaiból látszik összetéve lenni. Közöséges légméréskeleten a legtisztább s fehérebb papiroson sem hagy maga után legkevesebb szennyfoltot is, s a zsirtól annyiban különbözik: hogy belőle nem lehet szappant főzni. Olvadási pontja aránylag igen csekély, mert míg a cztelvelő 45–50°C — a viasz 65–66°C — a stearin (az ismeretes gyertyák anyaga) 54–60°C olvadnak: addig a paraffin már 43,75°C-nál szintelen s tiszta cseppfolyós testté változik át. Ép így fajsúlya is kisebb, mint az említett anyagoké, miután tömörsége: 0,78, — míg a faggyu fajsúlya: 0,88, s a cztelvelő: 0,943. —

További forralás után a tiszta alkohol 100 súlyrészéből csak 13, ⁴⁵ súlyrész old föl, mely a kihülés beálltával mint szintén hideg víz hozzájárultakor is — valami csekély rész kivételével — mint bizonyos fehér üledék ismét elkülöníthetetik.

A savany tartamu anyagokhoz, közöséges légméréskeletnél semmi rokonságot nem mutat a paraffin. Égő gyertyához közelítve nem gyul meg; sőt még akkor sem, ha a folyékony részt többször átviszszük a lángon. Ha azonban platina kanálban, elpárolgásig melegítetjük, s azután tűzzel érintkezésbe hozzuk: akkor meggyul s világos, fehér, szép lánggal, s legkevesebb füst nélkül elég. — de a kanálban legkevesebb salak sem marad hátra. Illy folyadékba mártott bél olyan ég, mint a legpompásabb cztelvelő-gyertya, s minden bús nélkül. Ép ezen feltűnő s nevezetes tulajdonságáért, csak kevéssel mindjárt felfedezése után Reichenbach úgy nyilatkozott: „*felszárad sem kell, s a paraffin mellett elhomályosul minden világító szer.*“

Felette nevezetes tulajdonsága azonban még a paraffinnak az: hogy a legerősebb alanyokkal mint p. o. hamany, szikeny stb. mint szintén a legerősebb savakkal is p. o. füstölő salétrom savval mind hiába tétettek kísérletek, mert a végeredményben mindannyian hatás nélkül megegyeznek. A paraffinnak e körülmény, minden más vízhatásnak elleni teljes közbösséget biztosít, s létrészeinek benső összefüggése ez által nyilvánvalóvá lesz, mely pedig, különösen a szerves eredetű alanyoknál szokatlan s csaknem példa nélküli. Ép ezért minden maró tulajdonságu anyagok ellen a legpompásabb s felülmúlhatatlan védőfalat alkotna, ha e célra feldolgozásához szükséges nyújthatóság s szocióssággal bírna. Így p. o. egyáltalában nem lehet használni — legalább még mostani kezelése szerint — dugaszok mentő vastagítására, mivel nemcsak hogy ki nem nyújtható azok fölé; de sőt inkább azok tömörségének elvesztését még inkább elősegíti. — E feladat megfejtése egyik a legnevezetesebb felfedezés leendő vegyészeti s ipar mezején. —

A paraffin előállítására a természet nagy tárházában kimeríthetetlen gazdagság létezik, Reichenbach maga is csakhamar meggyőződött nevezetesen arról: hogy a paraffin nemcsak egyedül s kizárólag a bukkfa-kátrányban feltalálható. Ő — bár kisebb mennyiségben is — más fák, majd a kőszén kátrányából sőt még olyan olajból is, mely lepároltatás által, állati maradványokból nyeretett (Dippelsöle) állított elő paraffint.

Ettling 1832-ben a viasz lepároltatásánál nyerte azt, — míg Byssy és Ferrand vegyésznek ugyanekkor sikerült a közöséges méssből előállítani. Laurent 1836 földszurok tartamu pála lepároltatásakor, — és Simon 1835–7-ben barnaszén kátrányból látta azt kifejlődni.

A paraffin tehát lényeges terménye: minden növényi és állati anyagok magasabb hőfok által eszközölt szenesedésének. Van a kályhakoromban is, ha különösen a tüzelő anyag, hamvadás közben tökéletlenül ég el. Ép így van, a fehére vagy suszter-szurokban is, mely épen ennek köszönheti sziroságán kívül azon tulajdonságát is: hogy már a kéz mérsékelt melegénél is meglágyul. — Joss szerint van paraffin minden olyan pálinkában is, mely a lepároltatásakor szénel tisztított meg.

Tudományos szempontból nagyon nevezetes volt a már készen levő paraffinnak a raagoni áva kőolajában Gregory, — s a Tegerntő kőolajában

Kobell általi felfedezése. Ép ezért mondhatjuk azután: hogy mind a két olajt, szerves anyagoknak tüzerő hatása által történt szenesedése eredményes-hette. Hogy e körülmény áll-e azonban más vidékek kőolajánál, határozottan nem lehet állítani, miután még maig is e tekintetben nem tétettek mindenütt kísérletek.

Meglehető eredményt mutattak fel továbbá azon kísérletek, melyek a barna-szentelepek tartamából igyekeznek paraffint szerezni, — annyival is inkább; mert ez anyag roppant bőségben találtatik földünkön. Amerikában különösen mintegy 12,000 □ mérföldnyi térséget képez; — Némethonban pedig a híres Buch L. állítása szerint 7 ilyen telep van. Legkisebb itt a csehországi telep, de mégis leginkább összefüggő s Teppilitz egész Egerig nyulik. A porosz királyságban 10 év leforgása alatt (1840–49) 53,903,150 tonna ásatott s Szászországban évenként közép számitással 900,000 tonna nyeretik.

Hasonló fontossággal bír a kőszén is. Taylor szerint ennek elterjedése — ki a különböző bányák számát 300 ra teszi — az északi sarkkör és a fordulati kör közé esik. Nagy-Britannia és Irhon 51 kőszén réteggel bír s 429 teleppel, melyek közül némelyik kimondhatatlan gazdag. A Bristol egyik bánya napokint 1100–1800 mázsa szenet ad; — a dudley-i szénréteg több mint 200,000 nyi népséget táplál. A manchesteri szénréteg 10 mf. hosszú 3 mf. széles, s évenként: 31–33 millió mázsa ad. A sheffeldi bányából roppant mennyiség ásatik az évenként szükséges gáz előállításához. Már 1811-ban itt 500 bánya volt mivelés alatt s maga a város egyedül 9 millió mázsa nyert innét. Franciaország 88 jelentékenyebb bányát számít. A belga telepek azonban már nemsokára kiürülnek. Portugallia, Helvézia, Olasz-, Görög-, Oroszország s Hollandia hasonlóan igen szegények, — míg ellenben Németország, mérhetlen kiterjedésű s felszámíthatlan mennyiségű kőszénrel áldott meg. Maga Poroszország 1840–49-ig évenként több mint 12–19 millió mázsa ásatott, — Szászország 1852-ben 2–3 millió m. Mind e pontok azonban Észak-Amerika kőszén gazdagsága mellett csak árnyék gondolatok. Az Alleghany-i kőszén terület 163 n. mf. hosszú, 37 n. mf. széles, míg közép szélessége 18 n. m. fűt tesz. Kerek summában 3000 □ mf. (1900 □ mivelésre méltó) területnyi kőszénen mondhat magáénak. — A második nevezetes szén terület az Illinois-i 2650 □ mf. területtel. Uj-Braunschweig 354 □, — Breton fokon 3 nagyszerű bánya, — s Newfoundland nyugoti oldalán 76 mf. hosszú és 9–13 mf. széles szén terület van.

A paraffin előállítása történetében azonban fordulópontot hozott elő azon felfedezés: hogy azt a torf-ból, száraz uton eszközölhető lepároltatás által is nyerhetni. Ezen anyag, miután a föld némely részey rendkívüli bőségben találtatik, igen olcsó. Így Irhonban p. o. az ország egy heted részét torf földi. Franciaország 1845-ben körülbelül 3433 helyen ásatott torfot, 38,562 munkást foglalkoztatva, s mintegy 9–10 mil. mázsa = 2–3 mil. frank értékű nyeretett s tétetett forgalomba. Hollandia, Dánia, Svédhon, Norvégia s különösen Európának északi része, fel egész a jeges tengerekig roppant mennyiségű torffal bővelkednek. — Különösen Angolhonban föltötte szerencsés körülmény az a paraffinnak torfból készítésénél, hogy ez amannak kitűnősége miatt, csaknem teljesen haszon nélkül meglátatik. A figyelmes s gondolkodó angol, nem is soká tétovázott e roppant nyereményt ígérő vállalattal, a honnét nem sokára Manchesterben, bizonyos Young nevű gyárnok, nyert is engedélyt illy gyár felállíthatására, s ha a közvetlen Angolhonból jött tudósításoknak hitelt adhatunk, egy év alatt 40,000 font sterling értékű gyártmány jött forgalomba. Nem kell mondani, milly roppant figyelmet gerjesztett a vállalat szerencsés sikerülte, ha azt tekintetbe vesszük: hogy már 1849 július 28-án az al-óházban „*az irhoni nyomor elfojtása*“ tárgyában beadott indítványok közül egy, az ország figyelmét Irhon torfterületeire ajánlá függeszteti. Az indítványnak első izbeni felolvasásakor lelkesültség s mintegy nemzeti benső önelégültség, illy mentő eszköz felmutatásakor azt látszának bizonyítani, hogy az indítvány tárgya nemcsak korszerű, de egyszersmind egyedül biztos eszköz is Irhon szétrombolt jólétének helyreállítására. A tapasztalás nagyszerűen mutatta meg: miként reményük s hitökben legkevesebb sem csalatkoztak. — Ma már számos gyárak működnek, melyekben a félig elrothadt növényanyag a lehető legnagyobb szorgalom kifejtésével dolgoztatik át, legtisztábban égő gyertyává. Már ez egyetlen egy kereskedelmi czikk értéke is, a nyers anyag értéke s előállítására szükséges költségek összegével meglepően kedvező eredményt mutat föl.

(Vége következik.)

T Á R H Á Z.

Költözködési butorok.

Egy idő óta gyakrabban találkozunk a lapok hirdetései között a „költözködési butorok“ ajánlásával, s mi is több ízben említettük a „költözködési butorok kiállítását“, melyet legközelebb azok feltalálója, Mannstein ur, Pesten a tigris szálloda termeiben rendezett. Olvasóink, kik e kiállítást nem láthaták, úgy hisszük, szívesen veendnek egy kis magyarázatot.

Csak nem régiben ajánlottuk lapunkban hazai feltalálóinknak, hogy, a mennyire lehet, közhasznú és a mindennapi életbe vágó eszmékkel foglalkozzanak; s lehetetlen volt most nem örvidenünk a bécsi Mannstein találmányának, melyet nemcsak szakértő bizottmányok, hanem az avval megismerkedett közönség is rövid idő alatt czélszerűnek, közhasznúnak ismert el. Pesten is, hol a kiállítás a pesti bölcsöde javára rendeztetett, nemcsak nagy szám-

mal látogatók azt minden rendű és osztályu nők és férfiak, hanem, mint halljuk, a megrendelések már is nagy mértékben történtek.

E találmány által a költözködés és hureczkodás kellemetlenségei s költségei szorítottan lehetőségek legcsekélyebb mértékre. A fővárosi gyakori hureczkodás bajairól nem szólnuk; a ki nem érte, minden évnegyedben önszemeivel győződhetik meg azokról s megénekelve olvashatja a lapokban. De a vidéken lakók között is azok, kik életmódjuknál fogva gyakrabban kénytelenek tartózkodási helyöket változtatni, főkép ha családös emberek, igen jól tudják a butorszállítás minden nehézségeit. Hát még azon hivatalnok, ki gyakran 50–60 s több mérföldre utaztatja holmijét! Hányszor jönnek ezek azon kénytelenségbe, hogy drágán vett, sokszor még egészen jó karban levő butoraikat inkább potóm áron adogatják el, semhogy a szállítás tetemes költségeinek s a romlás veszélyeinek tegyék ki azokat.

Mannstein találmánya szükségtelessé teszi először is a költséges nagy pakkolási ládákat. Nála a butor, egyszersmind ládál szolgál, s a butorok, nehány csavar segélyével egy összerakódnak és csapódnak, hogy két egyszerű ruhaszekrénybe (chiffoniere-ba) egész szoba butorzatát belezárhatja. S e szekrényeknek sem kell láda, mert azok úgy vannak készítve, hogy külső durva falaik kifordításával egyszersmind ládál szolgálhatnak. A költözködés nehézségei egy tizedrésze vannak leszállítva.

Láttuk a kiállításban, hogy egy diszfaragványu lábakkal ellátott asztal egy pillanat alatt szét van bontva egyes részeire; a lábak szépen befeküsznek az asztal alsó lapja mélyedésébe s az egész butor ekkor nem egyéb egész szoba butorzatát belezárhatja. (Ide mellékelt 1-6 rajzunk világosan megmutatja ez átváltozás módját; egymás mellett áll az asztal és összerakott táblája.) Láttunk szekrényeket (trumeau) mellyek, ha kell, egész tömegeket emésztenek fel, s egy pillanat alatt ismét csak egy ötödrészt foglalják el előbbi helyöknek. Ha belépsz, látsz egy egyszerű mosdószekrényt, szerényen elfoglalva csekély helyét. Egy ember hozzá lép, a szekrény szétválk s előtted áll egy tökéletes ágy, matráczaljjal; s a fej melletti két oldaldeszka is szétnyilik, s széket és támlákat tüntet elő az éji szerek számára; sőt az ágy kinyújtott előrészen is felnyilik a deszkafal (ámbar ez utóbbit ide mellékelt rajzunk nem mutatja) s előtted áll egy mosdó-asztal egy nagy tükörrel. Mind ez ugyanazon egy darab butorból.

Egy perc alatt mindez ismét eltűnik, a részek összetoltnak, s újra a kis helyet elfoglaló mosdószekrény áll előtted. (Lásd az ide mellékelt 2-ik rajzot.) Vannak ezen kívül választékos izlésű székek és karszékek, mellyek egy perc alatt lapos tányérrá csapódnak össze; mások, mellyekből egyszerre nyugágy, pamlag terem elő; asztalok, ha kell 4, ha kell 24 személyre, mellyek egy pillanat alatt változnak át s rakódnak össze; sőt vannak takaréktűzhelyek is, mellyekben egész üteg fazék és edény fér meg s mégis igen csekély teriméjű helyet foglalnak el. Nem folytatjuk tovább e leírást; elég legyen annyit mondanunk, hogy alig van butor darab és nem, melly e kiállításban képviselővel ne bírt, s mellyet e találmány elve szerint szétválasztani vagy összerakni s csekély térre összevonni ne lehetett volna.

Mindamellett e butorok nem csupán afféle hurczkodó emberek számára kigondolt „szükségben segítő“, s szilárd, jó butorokat pótló készítmények. Sőt ellenkezőleg. E butorok semmiben sem különböznek, külalakjukra nézve, a rendes butoroktól s mint ezek, szintén mindenféle minőségben és izlés szerint készülnek, a fejrre festett lágy fától kezdve a legfinomabb mahagoni faig.

A butorok szétrakása és összeillesztése sem történik valami törékeny, felületes módon; a tartósságot nem ígérő szokásos enyvezés helyét itt többnyire erős csavarok pótolják, mellyek a készítmények tartósságát eléggé biztosítják.

Némely darabokat — mint mondók — nem is kell szétszedni, hanem egyszerű összecsapódás által kevesedik tériméjük (volumen).

E találmány figyelmet ébresztett a kormányhatóságoknál is, s a m. belügyminiszterium rendeletéből egy műtani bizottmány vette vizsgálat alá. E bizottmány véleménye igen kedvezően hangzott, s az alapelveket, mellyeken a találmány nyugszik, egyszerűeknek s igazaknak ismeré el, úgy hogy valóban csodálni lehet, hogy butorgyárosaink már régen nem jöttek e hasznos és szép gondolatokra. Együttal újabb bizonyosságát látjuk e tárgyban annak, hogy iparosainknak főfeladata legyen, a közönség legközelebbi szükségait tanulmányozni s gyakorlati eszmékkel foglalkozni. Itt a siker el nem maradhat.

Első pillanatra kitűnik, hogy e találmánynak legközelebbi hasznát a gyakori költözködésnek kitett egyének, mint hivatalnokok, katonatisztek stb. veendik; de haszonvehető lesz az különösen olly családoknál is, mellyek nem nagy szállással rendelkeznek.

A tetszés szerint örszább vagy kiebb szorítható s a mellett elegans formájukat megtartó butordarabok illy háztartásoknál valódi szükséglet fognak pótolni; s a főváros utókké hurczkodó közönsége szintén érezni fogja a találmány jótékonyosságát.

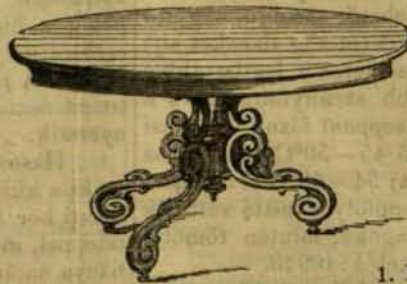
Még csupán egy butordarabot említünk meg, melly a kiállításban mindenkinek szemébe tűnt. Ez egy csinos alaku gyermekágy volt, melly azon csodálatos tulajdonsággal bírt, hogy a befeküdtetett gyermek szükségéi szerint évről évre szintén növekedhetik s végre olly hosszúra nyulhat, hogy a kis világpolgár bizvást Murphy óriássá fejlődhetik, s még 80 éves nagyapá korában is ugyanazon egy ágyat használhatja. — Valóban elmés egy család butor.

Végre megjegyezzük, hogy e butorok ára teljes arányban van a rendes butorokéval s ezekhez képest olcsónak is mondható, s hogy a feltaláló, Mannstein ur, több nagyobb államban szabadalmakat szerzett találmányára. Pesten a tigrisbéli kiállítás maholnap végét éri, de úgy halljuk, hogy a költözködési butoroknak állandó kiállítása és raktára leendő Pesten Oswald Antal kireskedésében, hova minden efféle megrendelés intézendő.

Kirándulás a Szent Kuthoz.

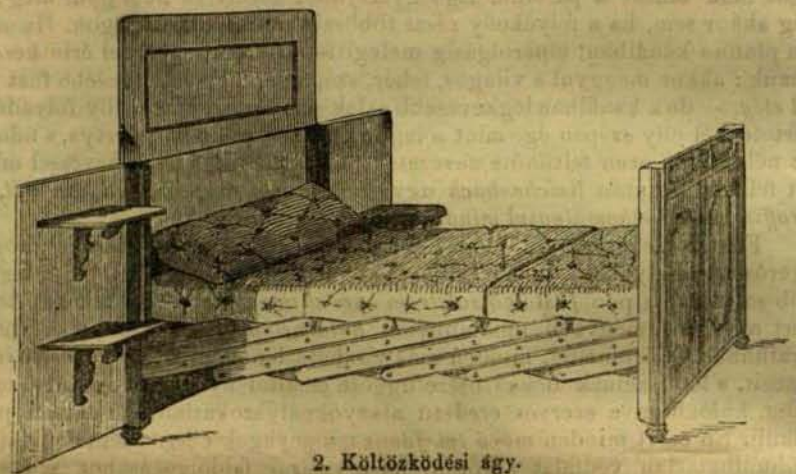
(Vas megyében.)

Olly sokszor hallottam a sz.-kuti bucsuhelyet említeni, hogy végre többekkel összebeszélvén, oda rándultunk. A hely Vasvárhoz tartozik; eszünkbe juthat Vasvár mult nagyságának emléke, midőn ezen igénytelen városkát meglátjuk, hol hajdan fejedelmek összejövetele volt, mellyben egész Európa

1. Költözködési asztal.

sorsára ható béke kötött; a hires hét várnak még nyomát sem lehetjük; az egész hely nem bír egyébbel, egy postahivatalnál s egy járási bíróságnál. Tán a leendő kanizsai vaspálya emeli fel ismét fontosságát, mert ennek itten

2. Költözködési ágy.

lesz állomása. De mint látom, én már a vasvári vaspályán indulok, pedig még a kocsikról is le kellett szállni, mielőtt Szent-Kut helységbe értünk. Egy bucsumenet lobogó zászlóival s ajtatos éneklőivel mutatta utunkat egy elég meredek kopár domb felé. Ide felérvén, egy szép erdőbe jutottunk, mellyet a tulajdonos, gróf Festetics György tisztán tartott utakkal s nyughelyekkel ellátott, egészen a badeni Moritz-Ruh mintájára. Tovább haladva, egy durva kényelmetlen lépcső vezet a mélységbe; ezen lemászva értünk a bucsuhelyre. Ez egy mély kútból áll; belőle forrás csörgedez, mellynek a nép csudahatást tulajdonít. Minden vasárnap számtalan hívők járulnak ide, beteg tagjaikat a forrásban mosni, a hideg kut vizéből inni, s az ottan lakó remete perselyébe vagy gunyhójába adakozással járulni. Mi nem sokáig késünk; egy nagy csomó, különösen szép campanellát szedvén, visszaindultunk, de midőn az erdőnek egyik nyílásához értünk, bámulva néztük a kies vidéket. Vas megyének földje tán a legszorgalmasban miveltek közé tartozik. Ezen szép rónaság számtalan helységeivel terült el előtünk; távolban a rohonci, köszegi hegyek és a havasok zárták el a láthatárt, azur kék színükkel még inkább emelvén a vidám zöld mezőket és sötét erdőket. Mi sokáig gyönyörködtünk ezen szép tájképben, mig egy, a bucsujárástól elmaradt pórnő a csendet azon megjegyzéssel szakasztá felbe, hogy mi itt alig nézzük azt, a mi legérdekesebb. Ezzel egy pocstászerű vizre, a mély völgybe mutatott. Kérdéseinkre elbeszélte, hogy akkor, midőn Vasvár hatalmas város volt, ezen helyen egy pompás egyház állott; de abban egy herczeg, kíséretével iszonyu botrányt követett el. Ennek büntetésére az egyház minden bent levőkkel a mélységbe sülyedt, és ez a sötét, sáros, de feneketlen viz fedi mindnyáját; azonban az évek bizonyos napján, fényes idővel, tornyá a vízben látható, s minden hét évben egy roppant nagyságu csörgő kigyó emelkedik belőle; ez, három napon át felszólítja az arra menő lányokat, engednék magokat önként háromszor általa megharapni, mert csak így mulhatik el a varázs; akkor az egyház ismét előbbi helységebe emelkedik fel, és a kigyóvá vált herczeg is megszabadul. Valóban találkoztam is egy leányka, ki két harapást kiállott, de a harmadiknál elhagyta elszánt bátorsága, rémülten menekült haza, a kigyó pedig jajgatva veté magát a mélységbe. Figyelemmel hallgattuk a jó asszonyt, s bámultuk, hogy a 19-dik században még létezhetik illy vak hit; ámbar úgy tartjuk, hogy az elkárhozott herczeg s az elszánt porleány meséjében sok keleti képzelet rejlik.

M.

III. Napoleon életéből.

(Egy francia utazó naplója után.)

Az 1833-ik év szeptemberében Genfből Chamouniba utaztam. Clus és Sallenche közt van, az Arve folyam fölött, a hegy gyomrában a balmei barlang. — Én is felmentem a barlangot megtekinteni.

A kalauz tisztét akkor egy öreg asszony viselte, ki a látogatók adományából némi jövedelmet huzott; ez szolgált nekem is vezetőül. — Kijövet, felszólítására nevemet egy e célra szánt könyvbe jegyeztem be. Ebben lapozgatva kitörölt név ötlött szemembe, — s tudakolódásomra, kié a név, és mért van kihuzva, az öreg, sok faggatás és némi ajándok után következő történetet beszélt el:

„Néhány hónappal ezelőtt három fiatal ur látogatta meg a barlangot. Távozásukkal őket is megkértem nevök beírására. Egyikök, ki iránt a más kettő különös tisztelettel látszott viseltetni, kérésem teljesítendő a könyvet kezébe vette, s sebesen végig futván a látogatók során, hirtelen a meglepetés gyors felkiáltását hallatá. Aztán társaihoz fordult, s halk, de izgatott hangon váltott velök pár szót. Majd rám kiáltottak:

— Hol azon ur, ki nevét legutoljára beírta?

Roszat sejtven, akadozva felelék: a barlangban.

— Vezess, mondák, s sietve voncoztak a barlang belsejébe.

Fáklyám világánál egyik oldal-terembe léptünk, melyet az ifju urak első benn-létökkor meg nem kerestek volt. Itt a kérdéses egyént szolgáljával együtt megtaláltuk.

Ez az, mondtam rebegve. — Nagy, magas férfi, hideg tekintettel.

— Hah! ez az, kiáltá az első, s társaival együtt rárohant, angol nyelven hangosan káromolván, mit én, a barlangban nagy számmal megforduló angol utazók után megismertem ugyan, de beszédök értelmét kivenni képes nem valék, hanem szó közben mindjárt-mindjárt hallám a *Napoleon* nevet említetteti.

Aztán megragadták, s szolgálja — és saját kétségbeesett rimázkodásom daczára a barlang hátterén tátongó mélység felé hurcozták.

— Nálad sem volt kegyelem, hitvány martalóc; alávaló orgyilkos, veszes! — mondák francia nyelven, rémült reklamatióra mit sem figyelve.

Az áldozat, halványan mint a fal a mélység felett szótlán lebegett.

Eközben nem szüntünk meg könyörgéseinkkel; sirva terjesztém eléjük, hogy e borzasztó eset után — mely nekik sem fog javokra válni, a barlangot majd senki sem látogatja — megfosztanak keresetemtől, satöbbi. Ehhez járult a szolgálja esdeklése is.

Ezektől indittatva, de talán különben sem akarván megölni, csak megijeszteni, bevonták a reszkető embert, s a könyvhez taszigálván, parancsolták, hogy nevét törölje ki.

Tollat vett.

— Nem úgy, kiálták; — letérdepelve vakard ki gyalázatos nevedet.

Meglőn.

Évvel az ifju urak, még néhány zok-szót ejtve, eltávoztak, s nem-sokára a magas ur is elhagyta a barlangot.

Eddig a kalauz elbeszélése.

Figyelmesebben kezdém vizsgálni a kitörölt betűket, s sir *Hudson Lowe* *) olvasám ki.

Az alatta álló név: *Bonaparte Napoleon Lajos* (a mostani III-k *Napoleon*) volt. K. . . . n.

Irodalom és művészet.

— („*Tudományos műszótár.*“) Egy vastag könyv jelent meg mult hetekben *Heckenast* Gusztáv kiadásában, melyet a hazai tudományosság emberei kétségkívül örömmel fognak üdvözölni. E könyv egy régen érzett hiányt fog pótolni s, mint tudjuk, szakavatott férfiak sok időbe s fáradságba került munkálódásának eredménye. E munka czime: „Német-magyar tudományos műszótár a cs. kir. gymnasiumok és realiskolák számára.“ A cs. kir. cultus és közoktatási miniszteriumtól e végre kinevezett bizottmány által. A munkához *Toldy* Ferencz irt egy a tárgy footosságát fejtegető előszót, melyben e műszótár szerzőinek tisztelt neveivel is találkozunk. Itt olvassuk, hogy „a magyar tudományos műnyelvnek a gymnasiumi és realiskolai oktatás egyenlősítése s így könnyítése végett megállapítására a m. cultus és közokt. miniszterium egy bizottmányt állított össze, mely *Toldy* Ferencz vezetése mellett, *Horváth* Cyrill, pesti nagy-gymnasiumi igazgató, *Jedlik* Ányos, cs. k. tanár és e végre ideiglen Pestre áttett *Szvorényi* József, egri nagy-gymnasiumi tanár urakból állt, — s mely felhatalmaztatván arra, hogy más szak-tudósokkal kiegészítse magát, illyenekül *Fogarasi* János cs. k. váltó-feltörvényszéki elnök, *Györy* Sándor m. akad. r. tag, *Pólya* József orvostudor és *Schirckhuber* Mórincz pesti nagygy. tanár urakat hívta meg kebelébe; — s miután ezek közül *Györy* ur, szakjai némely részének kidolgozása után kilépett, még *Kommenovich* Sándor és *Szotczek* József cs. k. műegyetemi tanár urak közremunkálását nyerte ki. — Az előmunkálatok megtételével néhai *Repiczky* János, cs. kir. egyetemi magán tanár ur mint tollnok bizott meg; a kész munkálatok szerkesztésében végre *Gréguss* Ágost volt bölcsészettanár ur járt el.“ — E nevektől a közönség bizonyosan azt várhatja, a mit jelen körülményeink között e téren legkövetesebbet nyerhet. Ohajtuk, hogy e szépen kiállított könyv is minél több híveket s apostolokat gyűjtsön a magyar tudományosság zászlója alá. Ára 2 ft. 24 kr. p. p.

— (A „*Törvénykezési Lapok*“) ideiglenes szerkesztése s kiadása is, mint a „*Divatcsarnok*“, *Szilágyi* Virgil kezébe ment által. Tudva van, hogy e lap is boldogult Császár Ferencz tulajdona volt.

*) Beküldetett a „*Sárközi Naptár*“, közönséges kalendárium 1859-re.“ Szerkeszté *Gerlai*, kiadja *Malatin* és *Holmeyer* Kalocsán. Második évfolyam. Ára 10 pkr. Igen ügyesen, jó tapintattal összeállított vidéki naptár.

*) Sir Hudson Lowe: I. Napoleonnak szent Ilona szigeti fogságában kegyetlen, s a közvélemény és történetírás által egyaránt megbélyegzett öre, — ki 1827-ki magyarországi és erdélyi utazásában itt is igen hidegen fogadtattott.

⊙ Megjelent a „*Sárospataki füzetek* második évfolyamának III. füzet. Tartalma: Szeretet eszméje, Szalai Istvántól; Népiszkolai tervezet (vége) *Arvay* Józseftől; A pogány Róma az 6s keresztény egyház iránt, Nagy Józseftől; Adatok a miskolczi ref. egyház történetéhez, Soltész Nagy Jánostól; Bunsen Chr. Carl Josia volständiges Bibelwerk für die Gemeinde.“ Protestans világkrónika. E füzetek második folyamára előfizethetni Sárospatakon a szerkesztőségénél 5 pftjával és Pesten Ráth Mór könyvkereskedésében az egész folyamra 6, a félfolyamra 3 pftjával.

— (A *szent-István-társulat* által kiadandó „*Encyclopaedia*“ ügyében.) A társulat alelnöke, főt. *Danielik* János ur egy nyilatkozatot bocsátott közre, melyből kiemeljük a következőt: „Azon felhívást, mely a *szent-István-társulat* által kiadandó „*Encyclopaedia*“ ügyében a társulati igazgatóság részéről a nyilvános lapokban közelebb megjelent, némelyek a társulati tagok közül akkép értelmezték, mintha a társulat a tagokat a rendes évi, 90 ivből álló könyvilletmény helyett jövőre, mig tudniillik az *Encyclopaedia* nyomtatása és kiadása tart, évenként csupán ennek egy, 50 ivből álló kötetével kielégíteni szándékoznék. — Ezen felfogás ellenében az alelnök ur a választmányi gyűlés meghagyásából kijelenti, hogy a választmányi soha sem hitte magát följogosottnak az alapszabályokon valamit változtatni, tehát a tagokat illető 90 ivet 50-re leszállítani. — A tagok tehát jövőre is nem 50, hanem miként az alapszabályokban meghatározva van, 90 ivet fognak évenként a társulattól kapni, s csupán az iverk beszámítására nézve fog a közgyűlés megkeresetni, hogy miután a lexicon-nagyságu iverk szinte még egyszer annyit fognak tartalmazni, mennyit a rendesen használt alaknagyságu munkákban tartalmaznak, s ép ezen oknál fogva mind az írói díjat, mind a nyomtatási költségeket megkettőztetni kell: a tagok legyenek a társulat irányában azon méltányossággal, hogy az említett 50 ivet, melyet a rendes kiadásokhoz mérve bátran 100 ivnek lehetne tenni, nem 90, hanem csak 60 iv helyett elfogadni sziveskedjenek. Az így tartalomban megkettőztetett és csupán 60 ivben beszámított, 50 ivből álló encyclopaediai kötetten fölül, 30 iv számmal még más nemü munkákkal is fognak 3 pftt rendes évi díjaikért a társulat részéről jutalmaztatni. — Az 1855-diki közgyűlés elhatározta, hogy a *nem-tagok*, kik a három pftot előfizetéskép lefizettek, épen azon munkákban részesíttessenek, melyeket a tagok rendes évi illetményök fejében a társulattól kapnak. Ennélfogva jelenleg is mindazoknak, kik a társulat tagjaivá nem lehetnek, de az *Encyclopaediát* birni ohajtvá a három pftot évenként előfizetésképen leteszik, a társulat nemcsak ennek kötetét, hanem azonfölül a tagok számára kiadott minden más munkákat is rendesen kiszolgáltatatndja. — A fentiszelt alelnök ur ezuttal nem mulaszthatja el azon kérést intézni a t. közönséghez, hogy, miután a nyomtatandó példányok száma a tagok és illetőleg előfizetők számától fog függni, mindazok, kik a kérdésben forgó vállalat horderejét egyrésztől, másrésztől pedig a társulat áldozattal járó törekedését méltányolni tudják, magokat a jövő év beálltáig akár egyenesen a társulati ügynökségénél (Lipót-utca. 8. sz.) ezen czim alatt. „A *szent-István-társulat* ügynökségének“ intézendő levelekben, akár pedig a vidéki tiszteletbeli tagoknál minél számosabban tagokul és előfizetőkül bejegyeztetni sziveskedjenek.

+ (A *Lonovics* József püspök által) irt „*Keresztény Archaeologia*“ német fordításának I. kötete közelebb megjelent illy czim alatt: „*Archaeologisch liturgische Unterweisung.*“ Forditá a mölki benedek-rendi monostor egyik áldozára. *Hartleben* könyvkereskedésében 1 ft. 40 krért kapható.

+ (*Boldogult tudósunk Reguly*) hátrahagyott iratait, mint halljuk, *Hunfalvy* Pál fogja a tudomány javára fölhasználni. *Reguly* nagybecsü uti jegyzeteket is hagyott hátra, melyek rendbeszedésében a halál meggátolá.

+ (*Béranger*), a nagy francia költő dalaiból *Illésy* György egy kötetnyi fordítványt készül a közönségnek bemutatni. A dalokból a „*Hölgyfutár*“ hozott mutatványt. A fordítás elég csinos.

+ (A „*Niebelungen*“) czimú híres német hőskölteményt *Bulcsu* Károly kecskeméti tanár magyarra fordította, s mint halljuk, nemsokára meg fog jelenni.

+ (*Szigligeti* „*Mátyás király lesz*“) czimú történeti drámájából a szerepek a napokban osztattak ki. Ez új darabról már előre sok szépet hallani.

+ (*Hugó* *Károly* „*Báró és bankár*“) czimú jeles drámája, „*Der Kaufmann von Marseille*“ czim alatt a pesti német színházban is elő fog adatni.

— (*Örömhír a nevetni szeretőknek.*) „*Bolond Miska*“ naptára 1859-re e napokban jelent meg. Még nem olvastuk, de azt mondják, még bolondabb, mint tavai volt.

+ („*Petőfi Debreczenben*“ és „*Patikárus Ferkó lakodalma*“) czim alatt két zenemű fog nemsokára *Németh* Jánostól megjelenni.

+ (*Kaiser-Ernesté*) e hó 18-án Párisba, onnan pedig *Lissabonba* utazik, hol a királyi operaházban két hónapig, mint vendég fog énekelni.

+ (*Baldanoff Nadejda*) fenyegetőzik, hogy a jövő évben is meg fog bennünket látogatni. Szivesen látjuk.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

⊙ (A *szegszárdi borkereskedő részvénytársaság*) aug. 30-án tartott közgyűlésén fölmutattatván az 1857-ik évi számadás, kitünt, hogy ez évben a társaság tiszta jövedelme 12,663 ft. 6 kr. p. p. volt. Az üzlet is kielégítő volt. Az elmúlt évben eladtak 7996 akó 21 pint bort, melynek mintegy két ötödrésze került külföldre. A szegszárdi bor neve napról napra jobban terjedt, a társaság összeköttetései szintén mindegyre szilárdulnak. — A társaság egy szőlőt vett, melyen pinczét és lakházat épít, továbbá szerzett egy második pinczét is. Az idei üzlet mennyiségben haladt a tavalyihoz képest, mi kitetszik abból,

hogyan mostanig már 5461 akó 34 pint bort adtak el. A társulat semmit nem mulaszt el annak kieszközölésére, hogy borai hamisítás ellen óva sajtászerű üvegekben kerüljön a közönség elé; e célból már is több helyen bizományi raktárakat állított. — A 12,663 pft. 6 kr. tiszta jövedelemből a gyűlés 3000 pftot vagyis 6 száztolít minden részvény után kifizetett; az összeg főnmaradó része az üzletben marad mindaddig, míg a tőkezesaporítás föl-sőbbleg meg fog engedtetni, s az tartaléktőke cím alatt fog kezeltetni. — Az alapszabályok átdolgozására kiküldött bizottmány jelenti, hogy munká-jával elkészült, mely is csekély módosítások után a m. miniszteriumhoz fölterjesztetni rendeltetett. — Az építkezések vezetésére, továbbá a jelen évi számadások megvizsgálására bizottmányt neveztek. A jövő közgyűlés 1859. márt. hóban fog tartatni.

⊙ *(Soha sem volt annyi bérbeadandó jószág)* Magyarországon mint most, írja a „B. P. H.” egy cikkében és soha sem lehetett oly kevés bérlőt találni mint most. Azért van pedig oly sok bérbeadandó jószág épen most, mert a termények ára miatt a gazdálkodás nehezen folyik s így sokan bérbe-adás által akarnak könnyíteni magukon; bérlő pedig azért akad kevés, mert hazánkban nincs elégséges haszonbérlő, részint mert a magyar ember nem szeret más jószágán gazdálkodni, részint mert a földbirtokosok nem elvből csak szükségéből folyamodván a bérbeadáshoz, józsaikat csak rövid időre engedik át. Így esetben pedig nem igen örömet adja valaki fejét a bérlésre, miután így a bérlő helyzete igen bizonytalan s állapota sokban hasonlít a vándor madárhoz, mely minduntalan más vidékre költözik. Mindazáltal, mihelyt birtokrendezésünk, telekkönyvezési munkálataink, urbéri rendezésünk, s tagosításunk be lesz fejezve, remélhetőleg a bérlésre is kedvezőbb idők következnek.

⊙ *(A rendes selyemnyiségnek)* az idén a Bánságban, még a leg-ügyesebb termesztők is csak hatodrészt nyerték. Ennek oka főleg: 1) a szederfalevél szűk volta, 2) a hosszasan tartott hűs időjárás, 3) a rosz tojások. A dr. Pauli által a múlt őszszel Chiosból hozott s latonkint 2 pft. 30 krért árult tojás nem felelt meg a várakozásnak; úgy látszik, hogy nem a mi éghajlatunkhoz való. Verseczen a chiosi bogarak közt még nagyobb volt a hlandóság. A chiosi gubók fölönnye abban áll, hogy sokkal nehezebbek, mint a többiek.

⊙ *(Juhtenyésztőinknek.)* A szász-meiningeni miniszterium azt rendelte, hogy a kergeségben elhullott juhok fejét el kell temetni és nem szabad a kutyáknak dobn; miután a tapasztalás bebizonyította, hogy a juhok fejében kifejlett hólyagféreg csak a kutyák gilisztájának átalakulása. Így még arra is kell vigyázni, hogy a giliszták által nyomorgatott kutya a juhok takarmá-nyához ne közelíthessen.

⊙ *(A tagosítás),* mint Ungvárról írják, azon a vidéken nagy nehézség-gel jár, és oly nagy ellene az ellenszenv, hogy több helyen, mint Salamon-ban és Kráskán erőhatalom kifejtését igényelte. Ez utóbbi helyen mintegy 50 katoná segélye mellett eszközöltetik a kihalás. Vajha egyszer már a tago-sítás áldásos következményeiről mindenkit meggyőzni s a főnebbihez ha-sználó sajnós eseteknek elejét venni lehetne.

⊙ *(Biztosítás.)* Magyarországon vannak oly községek is, melyek lakói egyetemlegesen biztosították minden épületeiket, az első magyar áta-lános biztosító-társulatnál. Ily községek Rakamaz és Dunaegyháza is. Az ily egytetemes biztosításoknál a társulat bizonyos százalékot enged, és ez uton a biztosítás az egyeseknek olcsóbbá kerül.

Közintézetek, egyletek.

⊙ *(Felső tiszai gazdasági egyesület)* czime alatt *Lónyai Menyhért* egy-letet alakítani felsőbb helyről engedélyt nyert. Ennek hatasköre Szabolcson kívül a szatmári síkságra s a hajdúvárosokra is kiterjedne. Az alakító köz-gyűlés e hó 20-án Nyiregyházára van hirdetve.

⊙ *(A Gusztáv-Adolf-egyesület)* 16-ik nagy gyűlését ez évben Lipcsében tartá. A külföldi egyetemen levő ifjakkal együtt az e gyűlésen megjelent magyarok száma 30-ra megy. A magyar protestans világi kar is képviselve volt Hrabovszky esperességi felügyelő ur személyében. A magyarhoni szóno-kok közt volt Székács József, Szeberényi, Kolbenheyer, Kirchnopf, Kuntz, Rutkay, Ferenczy, Stromszky. Mint gyűjtött segélyt Szeberényi 17, Fe-renczy 20 darab aranyt nyújtott át. Swalner, amsterdami lelkész jelenté-séből kitűnik, hogy Hollandból Magyarországra az ágostai egyháznak tete-mes segédelmet küldöttek. A jövő nagy gyűlés helyül Ulm lón kitzüve.

⊙ *(A nyilvános kórházak),* felsőbb rendeletnél fogva, ezután mindenkit tartoznak befogadni, kik orvosi bizonyítvány mellett oda folyamodnak; az illetékességet vagy fizetési képességet kimutató okmányok hiánya nem szol-gálhat okul az elutasításra.

— *(A cs. k. állatgyógyintézet),* mely az országuton az eddigi „Ter-ménytár“-épületben van elhelyezve, jelentékeny hivatásához képest már most is megfélemlő rendezettel bír, s a mi még az idő rövidségénél fogva nem létesíthetett, érelyesen munkába van véve. Első helyen említendő a tan-épületek czél szerű és kényelmes felosztása; a bonczteremek, melyek most vannak épülőben, a gyógyszerház, kórodák, és más az intézethez szükséges melléképületek megfelelő elrendezése, és az öt-pacsirta utcára szolgáló csinos és tágas kovácsmühely, mely czél szerűen távol a tanteremtől áll, nehogy az előadások folyamát zavarja. A tanépület és a kovácsmühely kö-zött egy terjedelmes fűvészkert, hasznosságán kívül még üdítőleg is fog-hatni a tanuló ifjuságra. A tanfolyam, 1857-ben kelt és foganatba vett leg-felsőbb határozat szerint 3 évig tart, s ez idén oct. 15-én veendi újabb kezdetét. A beiratások oct. 1-jén kezdődnek és 15-kén bezáratnak. A tanu-lók 17—24 évesnél korosabbak nem lehetnek; e szabálytól csak azon eset-

ben történik eltérés, ha az illetők orvosi gyakorlattal, vagy mezei gazdaság-gal, s rokonnemű tudományokkal foglalkoznak. Okleveles orvosok- és sebészekre nézve az állatgyógyászati tanfolyam tartama két év. Az algym-nasiumi vagy legalább az alreál tudományok mulhatatlan szükségesek. Az előadások magyar és német nyelven történnek. Ezekből látható, hogy Ma-gyarország a m. kormány gondoskodásánál fogva oly állandó gyógyintézettel bír, mely mindinkább tökéletesedve a külföld hasonló intézeteivel vetekedni fog. Nincs egyéb hátra, mint hogy hazánk ifjai e közhasznú intézetet, mely anyagi jólétünk előmozdító eszközeivel oly szoros kapcsolatban áll, minél sikeresebben fölhasználják. Az állattenyésztés sok birtokos vagyonának fő-tényezőjét képezi, és sokszor csekély baj igen nagy károkat okoz, mivel a járatlanság nem képes azt megakadályozni, vagy orvosolni. Tehát nem csupán a kenyérkereset szempontjából szükséges az állatgyógyomóddal meg-ismerkednünk, hanem saját vagyonunk megóvása és gyarapítása tekinte-téből is.

Mi ujság?

⊙ *Ö cs. kir. Apostoli Felsege f. é. jul. 30-ki legfelsőbb határozatánál* fogva a nagybecskerekéi kerületben *Német- és Szerb-Csanád* községnek me-zővárossá emelését legkegyelmesebben megengedni méltóztatott

△ *(Az új pénz szerinti bankjegyek.)* Császár *ö Felsege* aug. 30-ról ren-deletet bocsátott ki, mely szerint *az ausztriai szabadalmazott nemzeti bank* ez évi november 1-től kezdve, 1000-es, 100-as, és 10-es bankjegyeket csak ausztriai (az új pénz szerinti) értékben adhat ki; a most forgásban levő pengő pénzre szóló bankjegyek közül pedig az 1000-est 1859-ki június, a 100-est és 50-est augusztus, a 10-est október utolsó napjáig beszedni és megszüntetni tartozik. A most forgó 5-ös, 2-ös és 1-es bankjegyeket ezentul lehető gyor-sággal, legfeljebb 100 millio összegig köteles kevesbitni; de a határidő, mi-korra a forgalomból teljesen kivétetnek, utólagosan fog meghatározatni. — Az ausztriai (új pénz) érték szerint kibocsátott bankjegyeket, a bank a tu-lajdonos kívánatára a bécsi főpénztárnál mindenkor köteles teljes értékben ezüsttel beváltani. Továbbá ezen új bankjegyek fedezésére a bank tartozik azok értékének legalább egy harmad részéig, ezüstpénzt és ezüst rudakat vagy részben aranyézt és aranyrudakat, a többi két harmad rész fedézé-sére pedig oly hitelpapirokat készletben tartani, melyek már leszámítottak, vagy melyekre kölcsön adatott. — Végül ez új bankjegyeket nemcsak minden közpénztár, hanem minden polgár tartozik teljes értékükben elfo-gadni. Ezek szerint tehát a bank az új pénz szerinti bankjegyek kibocsá-tásával készfizesetéseit is megkezdendi; azaz hogy jegyeit ezüsttel beváltja, de csak az új pénz szerint kibocsátottakat s ezeket is egyedül a bécsi főpénztár-nál. A régi bankok beszedése pedig ugy értendő, hogy azokat a bank nem fogja új bankóval beváltani, hanem az abból a pénztárába bejötteteket nem eresztí ki többé — forgalomba.

△ *Az új pénz (ausztriai becs) szerinti bankjegyek alakja.* A bank az új pénzben 1000-, 100- és 10-es jegyeket fog csak egyelőre kibocsátani. Papírjuk fehér és igen erős, benne több vízjegy látható, melyek részint e szavakat: Oesterreichische Währung, részint a jegy értékének megnevezését betűkkel s számjegyekkel tüntetik fel, részint cifrázatokat és hullámalaku vonalokat mutatnak. Kviülről pedig alakjuk következő: *A 10 forintonon* vörös bélyeg lát-ható, mellyen a 10 számjegy fekete alapon fehér betűkkel van jelölve. A jegy baloldalán egy antik öltözetű férfialak látható, mely az ausztriai ház czimer-paizsát és az uralkodó-pálczát tartja. Egy nemű áldásra terjeszti ki kezét a czimer-paizs fölé. A jegy baloldalán egy ifju alak látható a császári sassal és karddal, és egy őrszellem, mely a paizs fölé babérkoszorut tart; továbbá a törvénykönyv és egy mérleg. A jegy közepe alsó felét Ausztria mellpaizsa és egy oroszlan foglalja el. Keltezve van 1858., január 1., aláírta Schindler Adolf, pénztárigazgató. — *A 100 forintonon* róli közepén két lebegő gyer-mek látható, kik a czimer-paizst a császári sassal, a koronát, uralkodó pál-czát, országalmát tartják és egy babérágot szalaggal, mellyen olvasható: Viribus unitis. A jegy baloldalán Ausztria mellpaizsa, egy kalászköböl, szőlő-ágból álló nyaláb és az ausztriai ház czimere körülveve dús virágu koszoru-val. Jobb oldalon a Duna-folyó van képlegesen (allegorisch) ábrázolva; Bécs városának czimere tölgyágakra téve és borostyánággal körülfonva. Keltezve van 1858., március 1., aláírta Ferstel Ignác, pénztár-igazgató. — *Az 1000 forintonon* szintén vörös bélyeg látható. Balról az erő mellszobra, jobbról a bőségek jelképe látható. Kissé alantabb látható egy paizson a korona, uralkodó-pálca és egy olajág, jobbról egy bőségszaru gyümölcsökkel, egy sarló, evező lapát, Merkurnak botjával s kalapjával. Keltezve van 1858., március 1., aláírta Ferstel Ignác, pénztár-igazgató. Mind a három nemű jegyen a szöveg, a czég és a büntetőtörvény kivonata ugy marad mint a régieken, csak hogy az ujakon az ausztriai becs lesz mindenütt említve.

⊙ *(De Luca Antonin tarsusi érsek és a bécsi cs. kir. udvarnál apostoli nuntius)* *Ö* Szentsége a pápa megbízásából a magyarországi és erdélyi románok meglátogatására indult, kik a r. kath. egyházzal egyesülve vannak s 1854. óta a fogarasi püspök alatt, kinek székhelye Balásfalva, külön egy-házi tartományt képeznek. *Ö* exja e hó 1-én érkezett Esztergomba, hol őt bibornok *ö* eminentiája székes káptalanával a legünnepélyesebben fogadta, e hó 2-án este pedig már Pestre érkezett, s más nap utját Temesvár felé folytatta. E küldetés a Szent Atya jószágos szívében találja kutfejét, ki e nép állapotát s szükségét közelebbről megismerni s a maga részéről is mindent megtenni ohajt, hogy e népet az igazi keresztényen polgárisodás jótétemé-nyeibe mindinkább bevezesse. (B. P. H.)

+ *(Szabadkán)* boldogult Császár Ferencz elhunyt felett mult hó 27-én, a helybeli főegyházban engesztelő gyászmise szolgáltatott, mellyre a

boldogultak tisztelői, különösen a szépnemből szép számmal jelentek meg. A tudósító *Muhits* Ernő urat nevezi meg e kegyeletes gyászünnepély létrehozója- és rendezőjeül.

+ (*Szabadság*) a községtanács aug. 17-én hozott határozatánál fogva négy *kisdedővoda* fog fölállítani. Ez üdvös határozat felsőbb helyre már föl van terjesztve. Valóban illő, hogy ez 57,000 lakossal bíró város ily hasznos intézetnek hiányában ne legyen. — Ugyanott a főnálló olvasóköri kaszinnóvá leendő átalakítása iránt is nagy reménnyel várják a felsőbb engedélyt. Ez olvasóköri tagjainak száma jelenleg a 150-et meghaladja.

+ (*A „Delejtű“ szerkesztősége*) a berlini magyar könyvtárt két becses munkával gazdagította, mellyeknek egyike: „A XIX-ik század uralkodó eszméinek befolyása az álladalomra,“ b. Eötvös Józseftől, s a másik a Csengeri Antal által szerkesztett „Budapesti Szemle“ első évi folyama.

+ (*Ludovigh Samu*) községi születésű hazánkfi, ki több év előtt Amerikába költözött, jelenleg St. Paulban a „Minosette Staats-Zeitung“ című hetilapot szerkeszti.

+ (*Esztergomban*) jelenleg nagyban buzgólnak egy lövölde létesítése körül; e célra már mintegy 6000 pftot irtak alá. Azonban többen azt az indítványt teszik, hogy czélszerűbb volna e tervvel végkép fölhagyni, s az e célra aláírt összeget a tervezett állandó színház leendő alapítójához csatolni; mert félni lehet, mondják az indítványozók, hogy a város kikövezésére szánt költségek és a lövölde fölépítése kifárasztja a közönség áldozatkészégét, s a tervezett színház eszméje végkép megbukik.

+ (*Fáy András*) köztisztelő veterán írónk híven talált olajfestésű arcképét *Plathy* Ferencz hazai művész bevégezvén, legközelebb a nemzeti muzeumnak fogja átadni.

○ (*Az egyházi domestica*) érdekében a „Prot. egyh. és isk. lap“ hasábjain *Pethe* Gábor földmivelő és a szent-mihályi egyház (Biharban) főgondnoka, igen lelkes s figyelemre méltó felhívást intézett földmivelő-társaihoz.

— *Székesfehérvárról* sept. 1-éről írják: A főtiszt. *Farkas* Ferencz Ferencz post ur által alapított s mult évben épülni kezdett *nőnövendéks*-épület közeledik bevégezéséhez, melly épület valamint egy részről, a különben is igen díszes megyeház terét különösen emeli, ugy más részt nálunk egy igen érezhető hiányt fog pótolni. — Városunk a lelkes alapítónak ezen tetteért, sok hálával tartozik, s bizonyosan örök időnkig fog élni a háladatos utódok keblében a nemes jótévő emléke. — Mi részünkről csak azon ószinte óhajunkat fejezzük ki, hogy minél hamarabb élvezhessük e jótékony intézet áldásdus sikerét, s még hozzáteszünk, hogy az ezen intézetből kikerülő növendékek keblei a jóra s erkölcsiségre fogékonyabbak s dusabbak leendjenek, mint az ugyan ezen nemes jótévő már egy ízben ez előtt létezett, de feloszlott, hasonló intézetéből kikerült növendékek keblei, kik valóban nem vittek mennyet férjeik lakába, habár nem alkották is azt egészen pokollá. A *vasuti* munkálatok is haladnak előre vidékünkön, de hallomás szerint az egész vonal hosszában, így remélhető, hogy rövid idő múlva össze leendő kötve városunk a fővárossal.

— (*Fellegszakadás.*) Nagy-Szlabosból aug. 26-ról írják: Gömörmegyének észak-nyugoti részén a Fekete-hegy (Kobut) tövében egy kies völgyben — több év óta buzgó kitartással s áldásos sikerrel az országos ipar egy nevezetes ága körül fáradozik több tisztelt család; iparát pedig kitünő szorgalommal kezeli: a nagy-szlabosi papir-gépgyárak s rokfalvi kézigyár vidékünkön igen nevezetes gyárak; völgyünknek pedig egyik megbecsülhetetlen kincse. Nevezett gyárak nem egyszer menték meg szegényebb sorsú lakosinkat az éhenhalás veszélyétől; e gyárak tisztelt előjárói szerencsés tapintattal képesek valának lakosinkba nagyobb szorgalmat s a gyár-iparhoz kellő vonzódást önteni. E három nevezetes gyárat augusztus hó 23-kán igen érzékeny csapás érte, délelőtti 10 órakor a Fekete-hegy nyugoti részén nagy robajjal fölemelkedő fellegek borzalommal tölték el keblünket; a fellegekből patakoként kiömlő zápor a gyárakban tetemes kárt okozott, a víz az ablakokon befolyt, az árkokat nemcsak beiszapolá; de több mázsát nyomó kövek rohama által meg is rongálá, a vidékünkön hallatlan vízáradás réjtjeinket szinte iszappal s kőhalmazzal elborítá, a sarju iránt ápolat reményeink füstbe mentek! Legyen meg szent akarod, oh Uram! — Közli *H. N.*

+ (*Hasonszenvi gyógyszerárunk*) is lesz nemsokára. *Jármay* Gusztáv vegyész s okleveles gyógyszerész a zöldfa utcájában fog egy ily fővárosunkban eddigelé nélkülözött gyógyszerárt fölállítani.

+ (*A terézvárosi kisdedővoda javára*) a német színházban mult szerdán zenészteti és szavalati akadémiát rendeztek, mellyben a jótékony cél iránti tekintetből *Hendrichs* k. porosz udv. eziművész s nemzeti színházunkból az *Ellingerpár* is közreműködött.

+ (*Medőri asszony*), a híres énekesnő, *Janeiróban* a jövő tavasztól kezdve egy évre szerződött van. Havonként tizszer tartozik föllépni, s minden föllépéséért 3000 frank tiszteletdíjt kap. Sok a pénz *Janeiróban*!

+ (*Havi színtársulata*) jelenleg Szentesen működik, s nincs oka a közönség részvétlenségére ellen panaszkodni.

+ (*Két vidéki színtársulat*) utazott át a napokban fővárosunkon: egyik *Pázmáné*, a másik *Molnár Györgyé*. Az első *Kecskemétre* utazott; az utóbbi pedig *Bajára* ment, honnan később *Pécs*et is meg fogja látogatni. — *Hegedűsné* asszony is körünkbe érkezett. Szerződésének october elejétől kezdődik.

+ (*Pécskőről egy vakmerő rablásról*) tudósítanak. Az innen alig félórányi távolban eső *Szemlak* községébe m. hó 25-én éjjel négy csinosan öltözött s jól fölfegyverezett egyén tört be, s miután az őr mellének pisztolyt szegezve, öt zajtámasztás esetén halállal fenyegették, a pénztárt föltörték s onnan 2000 pftot elraboltak. A gaz tettesek fölfedezésére a kellő intézkedések azonnal megtétettek.

+ (*A lipótmezei népnépnep*) *Kisasszony* napja szép mosolygó arccal köszöntött be hozzánk, azért a két testvér város lakossága tömegesen tódult ki a budai Lipótmezőre, hol e napon évenként igen népes és fölötté érdekes népnépnep szokott tartatni. Azonban az idő most az egyszer igen gorombán viselte magát, megirigyelte a mulatók jó kedvét, s délután 1 1/2 órakor mennydörgés és villámlás közt hatalmas zápor kerekedett, melly az épen ebédnél ülő sokaságot (érted: a kik szabad ég alatt tanyáztak) egy perc alatt kiméletlenül szétugrasztotta. Siettek az emberek fedél alá menekülni, s mert ily helyiség kevés volt, képzelhetni, milly éktelen zavar és tolongás keletkezett. Esernyő volt elég, de az csak arra szolgált, hogy még jobban bőrig ázzék a tulajdonosa. Két nő a nagy szorongás következtében el is ájult. Legjobban föltalálták magukat a gyermekek, kik közül többen az asztalok alá bujtak, hol mind a záportól, mind a taszigálástól menten maradtak. — Volt ottkünn néhány banda cigány, kik nagy bajban voltak hangszerikkel. Ők is fedél alá akartak menekülni, s mivel ez nem igen sikerült, már arról volt köztük a szó, hogy ki hegedűjébe, ki a trombitájába bujjék; de szerencsésükre a villám nem nagy távolságban lecsapott, mire ők úgy megrettentek, hogy majd sóbálványnyá változtak ijedtökben. — Egy jó órai folytonos szakadás után a zápor végre megszűnt, a zene mindenfelől megharsant, s a nagy részben caontig ázott sokaság szilaj kedvvel tánczra kerekedett. E tánczolókat érdekes volt nézni. Azonban a mulatságnak csakhamar végeszakadt. Öt óra tájban a zápor ismét szétmosott mindent. — Az ájtatos bucsusok kétszeresen megárvá lassankint hazatántorogtak, miközben az eső folytonosan szakadt, az ég haragosan dörgött és villámlott. Így esett ki az ideai lipótmezei népnépnep, mellyben mintegy 16—20 ezer ember vett részt.

— (*Fogházás ájadalom nélkül.*) *Dr. Tormay* főorvos ur szivességének köszönjük ezen közlést, melly mind a tudományra mind a szenvedő emberiségre kiváló érdekekkel bír és teljes figyelmet érdemel. *Dr. Francis* Philadelphiában azon fölfedezésre jutott, hogy a galvanizmus segélyével a fogházás műtétét, egészen fájdalom nélkül eszközölje, s a „Franklin intézet“ egy bizottmánya előtt 164 fogon a legkedvezőbb sikerrel tett próbát. Erre *Dr. Rottenstein* is tett kísérleteket maynai Frankfurtban, mellyek szintén egészen jól ütöttek ki, mi által fölbátorítva egy röpiratban közölte e találmány czélszerűségét, mellyből a „W. med. W.“ utolsó számában — m. hó 28-án — egy rövid kivonatott adott. — *Dr. Tormay* ur felszólítá tehát m. hó 30-án idevaló fogorvos *Dr. Turnovszky* urat, tenne e móddal ő is kísérleteket. *Dr. T.* nem habozott soká. *Csomortány* Elek idevaló gépész által egy galvanikus gépet (Bunsen v. u. n. Zink-kohlenelement) készítettett kapcsolatban egy közönséges kis inductio készüllettel, melly egy kis asztalon a műtőszék mellett állt, s az inductio készülletből a selyemmel körülfont sodronyokat egészen egyszerűen a negatív sarkot — electrod — a betegnek kezébe adta, a positiv sarkot pedig az alsó végén átlukasztott műszeréhez kapcsolá, maga pedig, hogy az amugy is gyöngöe gálván folyamat izolálta, egy selyem kesztyűt húzott föl, és ekkép sokkal egyszerűbben mint *Dr. Rottenstein* szedte ki a fogakat. E kísérleteket *Dr. T.* ur három nap lefolyta alatt gyöngébb s erősebb egyéneken gyakorolta, köztük egy gyermek és egy igen ideges s érzékeny urhölgy is volt, s olly kitünő sikerrel, hogy a különben annyira fájdalmas fogházás műtét alatt, a műtétet kiállók a legkisebb fájdalmat sem — vagy ha igen, felette csekélyt — éreztek. E kísérletek most folytatattak, s eredményei annak idején az „Orvosi Heti lap“ban részletesen fognak közöltetni, annyival inkább, mivel majd nemsokára más sebészi műtétéknél is alkalmazható lesz, hol kénégennyel vagy chloroformmal történt az elaltatás, mi nem ritkán veszélylyel, mondhatni az élet veszedelmeztesével volt összekötve, míg e szer sem az egészségre sem az életre nézve a legcsekélyebb veszélylyel sincs.

+ (*Bécsben a sörfőzést*) közelebb nagy veszély fenyegette. Ugyanis, hogy a sör ára leszálittassék, a lapok azon indítvánnyal léptek föl, hogy a közönség néhány hétig hagyjon föl az árpaleívással. A fölhívás nem hangzott el eredmény nélkül, mert mint a bécsi lapok írják, rögtön sörnemiszazegylet jött létre, mellybe a legközelebbi 14 nap alatt annyian léptek be tagokul, hogy ha még csak két semmivel (00) szaporodnak, kerékszámmal 200-an lesznek. Ezek közt csupán kettő találkozott olyan, kiknek az egyletbei lépést érdemül föl nem róhatni, t. i. az egyik soha sem ivott sört, a másik pedig orvosi tilalom folytán nem élvezte az árpalevet.

+ (*Sümege*) az ottani tűzkárvallottak javára a dalárda dal- és tánczestélyt rendezett, melly a nevezett jótékony célra 100 ft. 10 prkt. jövedelmezett.

+ (*Zomborban*), mint a „Hölgyfutárnak“ írják, közelebb egy cigányt végeztek ki, a ki végperceiben is dalolt, verselt és szónokolt.

Egyveleg.

+ (*Kalkuttából*) írják, hogy az ottani nagy hőség következtében egy közkatona így sohajtott föl: „Vajha most volnának olyan nyári nadrágjaink, minőket az 1854-ki télen Krimiában viseltünk!“

○ (*Poroszországban azon házakat, mellyekben beteg van,*) a kir. helyt. herczeg ujjab rendeltéendé fogva fehér zászlóval kell jelezni. Ily házak környékén aztán a kocsiknak csak halkkal szabad járnai, a katonai zene pedig elhallgat.

• *Magyar példabeszédek* (miket az életben naponként alkalmazhatunk): Soha báránnyal a farkas meg nem békélhet.

Kinban van, mint az urdi kutya a kalodában, mert a bíró hólgy-erszenyét megette.

Nem sok kilencz medvefunak egy vad körtve.

A cigány rajkó is kedves anyjának.

Sok beszédnek sok az az alja.
 Én is tudom a kétszer-kettőt.
 Kölcsön korpa nem hájasítja a disznót.
 Soha farkasból bárány — cigányból paraszt.
 Hetedfél Balázsnak csak egy az esze.

Pusztá malmon, száraz gáton vámot nem vesznek.
 A tót is megnyugszik, mikor a fáról leesik.
 Sajnálja a szemet, hidegen veri a vasat.
 Hosszu tömlőznek akasztófa a vége.
 Okosan van fejelve a csizmad, csak a sarka magas.

Színházi napló.

Péntek, sept. 3. A Bagdanoff-testvérek utolsóelőtti föllépteül: „Sylphid,” ballet 2 fölönásban. Az orosz tündér nagyszámu közönséget varázsolta ismét a színházba. A tetszés és lelkesedés mindig növekedőben. A mieink is jól működtek, s bő és méltó tapsokban részesültek.

Sombat, sept. 4. „Hunyady László.” Opera 4 föl. Erkel Ferencztől. E darabot számtalanszor adták már, s még mindig valódi felvillanyzója a közönségnek. Szép nyitánya s az „eskü” jelenet után nemcsak a tapsvihár, de Erkel kihívása sem szokott elmaradni soha. Az előadás igen jól ment végbe. Nagy közönség.

Vasárnap, sept. 5. „Fenn az ernyő, nincsen kas.” Eredeti vigjáték 3 föl. Szigligetitől. Ez érdekes párbeszédekkel átszótt, elmésen s választékos nyelven írt vigjáték nemcsak a fővárosban, de a vidéken is mindenütt osztatlan tetszést vívott ki. A szerepek mind jó kézben levén színpadunkon, az előadás egyike volt a legjobbaknak. Szerdahelyinek s Szathmárynének jut benne leghálásabb szerep.

Hétfő, sept. 6. A Bagdanoff-testvérek utolsó föllépteül: „Szerelmes ördög.” Ballet 5 föl. Nadejda ezuttal először lépett föl e darabban, s bár szerepét, mint halljuk, pár nap alatt tanulta be, annak jellemét teljesen felfogta s az ördögleányt sok szeretetreméltó ördögösséggel adta. Ez alkalommal megszámlálhatlan mennyiségű virágbokréta s koszoru hullott lábaihoz, mialatt a taps és éljenzésnek vége hossza nem volt. Fivére is nyert tapsokat és egy csinos koszorut, valamint Dimitrieff Svetsin orosz hegedűművész is, ki az első fölönás után Willmers „A szerelem ódája” című zeneművét zenekar-kiséret mellett művészileg adá elő. Az orosz művészek meglehetősen elégedve a nyilatkozatokkal. Táncszemélyzetünkben különösen kiemelendő Rotter Mari, ki sok ügyességgel lejt tanczeit; bár kellemben se látnánk nála hiányt.

Kedd, sept. 7. „Guzmann Johanna.” Opera 5 föl. Verdítől. Az operához csatolt balletben színházunk első ballettánczosnője, Aranyóary Emilia, kit az orosz tánczosok ide érkezte óta nem láthatunk, hosszú szünet után ma lépett fel először. A közönség sok melegséggel üdvözlé kedvenczét, s zajosan nyilvánítá elismerését, rokonszenvét.

Szerda, sept. 8. Normanap levén, a színház zárva volt.

Csütörtök, sept. 9. Először: „Indiana.” Eredeti szomorujáték 4 föl. Irta Kővér Lajos. Jövő alkalommal szólhatunk az új műről.

Szerkesztői mondanivaló.

3093. **Makó.** Str. József urnak. — A 28., 29. és 30. számok nem véletlenül maradtak ki a csomagból; hanem mert elfogyván, többé velök nem szolgálhattunk. (Kiadóhív.)

3094. **Léczfalva.** Tisztán magán ügynek s más tételre tartozónak találjuk a felszólalást, bár személyes részvétünkön — mely itt nem sokat nyomhat a latban — biztossithajjuk önt s becsülete helyreállításához azon téren, melyen az csorbát szenvedett, teljes sikert kívánunk.

3095. **T. — K. G.** Valódi megilletődéssel olvastuk a sorokat; de nem marad egyéb hátra, mint a magán utat megkísérteni, minden álszemérem hátrahételeivel. A szükség törvényt ront. A nemeselektű és adakozó emberek még nem haltak ki, s meg fognak jelenni ott is, hol egy közel 80 éves agg hátralevő napjai biztosításáról van szó. Hírlapi uton e részben nem tehetünk semmit.

3096. **Ó-Gyalla.** Későn érkezett. Jövőre maradt. Jó lesz az akkor is.

3097. **Kis-Kőrös.** Ön e kérdést intézi hozzánk: „Ha valaki Párisból, p. o. szeptember 1-én, reggeli 3 órakor, távirtdai tudósítást küld Newyorkba, ugyan e tudósítás kitűzött helyére augusztus 31-én, esti 10 órakor, fog megérkezni;” — „ez természetes,” írja a Politikai Ujdonságok 35-ik száma, „miután a két város között az időszámításban öt órai különbség létezik.” — Már most szeretném tudni: hány órai különbség lehet Pest és Kis-Kőrös között? mert csak úgy lesz megmagyarázható, miért kapjuk a Vasárnapi Ujságot szombaton — tehát egy nappal előbb, mint a datum mutatja? — Felelet: Azt voltaképen tudni nem lehet; de gyanítjuk, hogy ez különös kitüntetés Kis-Kőrösnek, mint Petőfi szülőhelyének. — Egyébiránt birunk külföldi hetilapokat, melyek datumaikkal egy héttel előbb érkeznek Pestre. Hát „István bácsi” és társai azon electricus gyorsaságról minő véleménynyel legyünk, hogy naptáraikat egy fél évvel előbb küldik Kis- és Nagy-Kőrösre? — Adjuk meg magunkat; ez a világ sorja.

3098. **Z. F. G.** Mint láthatja ön, mióta lapunk hasábjait megszaporthattuk, ez idén sokkal több figyelmet fordíthattunk természettudományi s evvel rokontárgyú cikkekre. A küldött dolgozatoknak később igen jó hasznát vehetjük, de előbb a magán leveleinkben kijelölt tárgyak beküldését ohajtánók.

3099. **Kedves komám, ide hallgass.** Ha még egyszer ilyen verset küld be ön, meg nem fogjuk állhatni, hogy — egy érdemes collegánk példájára — egy, józan ész, latin grammatika és orthographia elleni büntetést ne kövessünk el, önt a közönségnek bemutatva, mint: „aegregiam poemam nationalem!” (Ennél mulatságosabb sajtóhibát régen nem mondtak a magyar journalistikában, még pedig egy okos és derék ember rovására!)

4000. **Csak igyunk.** Okkal, móddal, hanem jót. — Nem érted te. Mi sem értjük ert a világfájdalmat. — Juhász-bucsu. Ordinári rigmus. — Bérczen. Némi figyelmet érdemel. — Rozgonyiné csókja. Fanyar. Legszebb benne az, hogy az ellenség „harmatként hull a földre.”

4001. **Banatos a lelkem.** Nem látni át, hogy miért?

4002. **A költő koszoruja.** A költőt koszorúval tisztelték meg, a mit ön állítása szerint meg is érdemelt. Most neki estek a kritikuskok, és elkezdtek verni a koszorús dalnokot, mire ez koszoruját közéjük dobván, így főzte le a „tudákos kritikuskokat”: „Netek, üssetek a Csáky szalmáját!” Így hangzik ön verse prózában. Tanulság belőle az, hogy az a koszorú szálmából volt fonva. Kérésük az értelem mélységét.

4003. **A dírtól talian medve.** Nem merjük a publikum közé bocsátani. Az igért székely adomák talán szelidebbek lesznek.

Nyílt tér.*)

Válasz Medgyes Lajos és a „Vallásos nők imakönyve” szilágysági előfizetőinek, a Vasárnapi Ujság folyó évi 36-dik számában hozzámt intézett felszólítására. — E felszólításban a szilágysági előfizetők és Medgyes Lajos ur fölhívnak, nyilatkozni: mikor fog már megjelenni Medgyes Lajos fölebbi című imakönyve? melynek f. é. január végeig, később husvétig leendő megjelenését, mint kiadó ígérém, de szavamat mindeddig nem váltottam be; — minek folytán kinyilatkoztatom: mikép ugyanezen imakönyv kiadását időközben Pfeifer Ferdinánd kiadó s könyvtáros vállalván át, annak megjelenési határidejeül a f. é. február 17-én kötött szerződés szerint, melyet e lapok szerkesztőjének eredetben fölmutattam, a f. é. husvét tüzetett ki. Pfeifer Ferdinánd ur nem is késett a kétféle, t. i. finom és közönségesebb papiros gyártása, valamint később a nyomtatás iránt rögtön intézkedni, de az imakönyvhez kép szükségeltetvén, mely iránt Medgyes Lajos ur még f. é. július 2-án is váltott levelet Pfeifer Ferdinánd urral, a képminták megrendelése, a használandó kép kikeresése, és azon külföldi műintézet késlekedése, melytől Pfeifer Ferdinánd ur az általa kiválasztott kép elkészítését várta, mindeddig hátráltatá a könyv megjelenését, és az utóbbi körülmény még most is arra kényszeríté Pfeifer Ferdinánd urat, hogy midőn az imakönyv csaknem egészen ki van már nyomva, s a választott kép még sem érkezett meg, csakhogy a munka megjelenését még továbbra is ne halaszsa, nem is várva az eredetileg megrendelt képet, közelebről, Bécsből, más képet rendeljen, mely legfőlebb nyolcz nap alatt megérkezik, és így az imakönyv, valamint ez a „Déliab” f. é. 36-dik számában jelentve volt, legközelebb szétküldetik az előfizetőknek.

Ez a valódi tényállás. Egyébiránt igaz ugyan, mikép a napi sajtó föladata a irodalmi visszaéléseket napfényre hozni, és ez által is büntetni; de tegye ezt, midőn a tényállás felől mindkét oldalról szerzett magának tudomást. — Kelt Pesten, 1858-dik év szeptember 4-én. **Friebeisz István.**

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelőséget a Szerk.

HETI NAPTÁR.

Ho- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Nap-		Izraelit. naptár	Hold-	
			kelet	nyug.		kelet	nyug.
September			Aug. (ó)		Tisri R.		
12 Vasárnap	C16 Már. n.	C 15 T.	31E16 B.A.	5 34 6 19	4 Ged.b.	11 21 7 55	
13 Hétfő	Móricz püsp.	Am. Mór	1 Septemb.	5 36 6 17	5 Bójt Iz	0 31 8 24	
14 Kedd	† Felmagaszt	Matern.	2 Mamant.	5 38 6 14	6 (halála)	1 39 9 3	
15 Szerda	Hild. Kánt. †	Nikod.	3 Anthim p.	5 38 6 13	7 Bójt ar.	2 35 9 52	
16 Csütört.	Ludmilla sz.	Euphem	4 Bab. Móz.	5 40 6 10	8 (borju)	3 22 10 59	
17 Péntek	Lambert p. †	Lambert	5 Zachariás	5 41 6 8	9 (im. m.)	3 58 11 51	
18 Szombat	Zsófia, Irén †	Zsófi. Ir.	6 Eudoxia	5 42 6 7	10 S. E. ü.	4 25 * *	

Holdnegyed: ☾ Első negyed 15-én 6 óra 32 perczkor reggel.

TARTALOM.

Az építészeti csudaművei (képpel). — Szegénylegény. Vida József. — Egy fejedelmi apród kalandjai (folyt.) Győri Vilmos. — Vágvolgyi képek (folyt., képpel). — Adófizetés módja Bosnyákországban (képpel). — A paraffin. Tóth B. — **Tarhaz:** Kötőkódási butorok (rajzokkal). — Kirándulás a szent kuthoz. — III. Napoleon életéből. — Irodalom és művészet. Ipar, gazdaság, kereskedelem. Közintézetek, egyletek. Mi újság? Egyveleg. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Nyílt tér. Heti naptár.

Előfizetési jelentés.

A Vasárnapi Ujság jelen felévi folyamából még néhány teljes számu példánnyal szolgálhatunk.

Előfizetési ára:

Félévre, azaz július—decemberre 2 ft. 30 kr.
 A Politikai Ujdonságokkal együtt félévre 4 „ — „

A POLITIKAI UJDONSÁGOK eddig megjelent számai teljesen elfogyván, azokat csak a megrendelési naptól kezdve küldhetjük meg.

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala
 (egyetem-utca 4. sz.)

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert.**